

Nr 79

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1963/64 till socionomutbildning; given Stockholms slott den 15 februari 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas frågor rörande utbyggnad av socionomutbildningen. På grundval av förslag av socionomutbildningskommittén förordas att antalet utbildningsplatser vid socialinstituten ökas från 380 till 480 och att socialinstituten förstatligas fr. o. m. den 1 juli 1963. Vidare förordas en betydande förstärkning av socialinstitutens lärarorganisation, bl. a. inrättande av tjänster som universitetslektor.

Till driftkostnader för de fyra socialinstituten under budgetåret 1963/64 äskas sammanlagt 2 410 000 kr., vilket jämfört med bidragsanslaget till socialinstituten innevarande budgetår medför en ökning av statens kostnader med 892 000 kr. Till fortbildning av socionomer äskas för nästa budgetår 55 000 kr., en ökning i förhållande till medelsanvisningen innevarande budgetår med 13 000 kr.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASP-LING.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler — efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter — fråga angående *anslag för budgetåret 1963/64 till socionomutbildning* och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan (bil. 10 p. 226) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 beräkna

till Socionomutbildning ett anslag av 2 465 000 kr.

Sedan detta ärende numera färdigberetts, får jag ånyo anmäla detsamma.

I. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 juni 1960 tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet samma dag sex sakkunniga för att verkställa utredning rörande socionomutbildningens uppgifter, innehåll och organisation.

Utredningen¹ antog benämningen *socionomutbildningskommittén*. I september 1960 överlämnade kommittén en skrivelse med förslag till åtgärder i syfte att öka utbildningskapaciteten vid de befintliga socialinstituten. På grundval härav framlades i propositionen 1961:1 VIII ht (s. 494) förslag om viss ökning av elevintagningen vid instituten; riksdagen beslöt i enlighet härmed (SU 57, Rskr 179).

Vidare avgav kommittén i maj 1961 förslag om inrättande av ett socialinstitut i Umeå. I propositionen 1962:1 (bil. 10 s. 460 ff.), förordades, att ett socialinstitut i Umeå skulle komma till stånd fr. o. m. den 1 juli 1962. Riksdagen godkände förslaget (SU 73, Rskr 193).

Som ett sista led i sitt arbete har kommittén den 16 augusti 1962 framlagt betänkande om »Socionomutbildningen» (SOU 1962: 43).

¹ Numera landshövdingen T. Andersson, ordförande, socialinspektören Märta Lannemyr (f. Ive-roth), rektorn P. Lindblom, numera kanslichefen R. Linnér, kanslirådet O. Petersson och numera sekreteraren O. Schärman.

Över betänkandet har, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, kanslern för rikets universitet efter hörande av vederbörande universitets- och högskolemyndigheter, styrelserna för socialinstitutet i Stockholm, socialinstitutet i Göteborg, sydsvenska socialinstitutet och socialinstitutet i Umeå, statens råd för samhällsforskning, socialpolitiska kommittén, personalutbildningsberedningen, lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet, 1962 års Umeåkommitté, medicinalstyrelsen, statens lönenämnd, arbetsmarknadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, socialstyrelsen, fängvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus län, Göteborgs och Bohus län och Västerbottens län samt riksbibliotekarien. Till överståthållarämbetets och berörda länsstyrelser utlåtanden har fogats yttranden från vederbörande kommunala myndigheter.

Vidare har vissa kommunala myndigheter samt organisationer och sammanlutningar beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet. Med anledning härav har yttranden avgivits av direktionen för handelshögskolan i Stockholm efter hörande av högskolans lärarråd, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges förenade studentkårer (SFS), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges industriförbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges socionomförbund, Socialinstitutens elevkårers organisation, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska socialvårdsförbundet, Centralförbundet för socialt arbete, förvaltningsutskotten i Kronobergs läns landsting, Blekinge läns landsting, Kristianstads läns landsting, Malmöhus läns landsting, Hallands läns landsting, Göteborgs och Bohus läns landsting, Älvsborgs läns landsting och Västerbottens läns landsting, Svenska diakonförbundet, Föreningen av socialdiplomerade från Sköndalsinstitutet, Svenska diakonsällskapet, Svenska sjukhusförvaltningens tjänstemannaförbund samt Svenska barnpsykologiska föreningen.

Dessutom har särskilda skrifter i ämnet inkommit från Sveriges sociologförbund, Nykterhetsvårdens anstaltsförbund, elevkåren vid Sköndalsinstitutet, Svenska läkaresällskapets sektion för socialmedicin, Svensk kuratorsförening, Sveriges socialdemokratiska studentförbund samt Svenska ekumeniska nämndens sociala utskott.

I sedvanlig ordning har *styrelserna för socialinstitutet* framlagt förslag rörande anslag för budgetåret 1963/64 till verksamheten vid socialinstitutet. Vidare har *direktionen för Svenska diakonsällskapet* i en särskild skrift anhållit om statsbidrag till lönekostnaderna för socialutbildningen vid Sköndalsinstitutet budgetåret 1963/64.

I den följande redogörelsen för kommitténs betänkande och remissinstansernas yttranden lämnas en mera ingående redovisning för synpunkter och förslag främst beträffande sådana frågor som aktualiseras genom förevarande proposition, nämligen spörsmål rörande socialinstitutets utbildningskapacitet och huvudmannaskapet för instituten. I samband med departementsberedningen av

kommitténs förslag har uppdragits åt dess förutvarande sekreterare att närmare undersöka vissa frågor rörande socialinstitutens personalorganisation m. m. Resultatet av nämnda undersökningar har redovisats i en promemoria, dagtecknad den 12 februari 1963 och i det följande benämnd *den kompletterande promemorian*. Rörande vissa i promemorian berörda spörsmål har samråd ägt rum med rektorerna för de fyra socialinstituten.

II. Föreliggande förslag m. m. rörande socionomutbildningen

A. Kommitténs förslag

Socionomutbildningskommittén föreslår en fortsatt ökning av utbildningskapaciteten samt en betydande kvalitativ förstärkning av såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen. I det följande återges i sammanfattning vissa avsnitt av kommitténs förut nämnda slutbetänkande.

Arbetsmarknad och utbildningskapacitet

Under senare år har det i många kommuner varit svårt att besätta tjänster inom socialvården och den kommunala förvaltningen med kvalificerade sökande. Tillgången på socionomer har inte svarat mot efterfrågan. Arbetsmarknadsstyrelsen företog år 1959 en undersökning rörande behovet av socionomutbildad arbetskraft. I denna undersökning, som är offentliggjord i serien Arbetsmarknadsinformation (serie S, nr 6/1959), konstateras att det råder en besvärande brist på socionomer. Med dåvarande tendenser på efterfrågesidan borde den årliga examinationen under 1960-talet öka till 330, medan den under 1950-talet utgjort i genomsnitt 240 per år. Denna framtidsbedömning betraktades som ett minimalalternativ; det ansågs sannolikt, att arbetsmarknaden utan större svårighet skulle kunna absorbera ca 400 nyexaminerade om året. En examination av 330 förutsätter en höjning av antalet antagna elever till 375 om året och en examination av 400 en höjning till omkring 450 elever per år.

Kommittén har lagt denna undersökning till grund för sin bedömning av det framtida socionombehovet. Samtidigt pekar kommittén på svårigheten att ställa en någorlunda säker prognos rörande tillgång och efterfrågan på socionomer, då de förutsättningar i fråga om samhällsåtgärder, yrkesverksamhetsgrad, elevtillströmning o. s. v. som prognoserna bygger på kan ändras under årens lopp.

Utvecklingen under senare år tyder enligt kommittén på att undersökningen i vissa avseenden har underskattat socionombehovet. En rad omständigheter som talar för ökat behov av socionomer anföres, bl. a. den inom socialvården pågående förskjutningen mot förebyggande åtgärder samt utbyggnaden av rehabiliteringsverksamheten, den pågående upprustningen inom vårdområdena samt primär- och landstingskommunernas vidgade arbetsuppgifter och växande ekonomiska engagemang. Bristen på socionomer har skärpts under senare år. Mest

markerad är denna brist i fråga om socionomer som utexaminerats från social linje.

Kommittén anser det nödvändigt, att en ökning av utbildningskapaciteten vid socialinstituten sker snarast möjligt. Elevintagningen föreslås öka från 380 studerande läsåret 1962/63 till 480 läsåret 1963/64. Denna ökning bör ske vid de befintliga instituten. Socialinstituten är i jämförelse med flertalet andra högre utbildningsanstalter relativt små enheter, och en fortsatt utbyggnad av instituten synes kommittén medföra åtskilliga fördelar. Ett större elevunderlag ger möjlighet till mer differentierad undervisning i olika ämnen, och vidare kan fler fasta lärare knytas till utbildningen. Kommitténs förslag rörande utbildningskapaciteten framgår av följande tabell, som även anger intagningen under de senaste läsåren.

Lärosäte	Läsår			
	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64
Stockholm	130	130	130	150
Göteborg	65	80	80	120
Lund	70	85	100	120
Umeå	—	—	70	90
Summa	265	295	380	480

Kommittén bedömer det som sannolikt att en ytterligare ökning av utbildningskapaciteten kommer att bli erforderlig i framtiden.

Utbildningens uppgifter och uppläggnig

Kommittén framhåller, att socionomutbildningen i stort sett visat sig motsvara sitt syfte att lämna högskolemässig teoretisk och praktisk utbildning för blivande tjänstemän inom kommunal förvaltning, socialvård m. m. I vissa avseenden har utbildningen emellertid icke helt motsvarat arbetsmarknadens krav, anser kommittén, som därför föreslår en ändrad uppläggnig av utbildningen.

Enligt kommittén bör socialinstituten betraktas som fackhögskolor med uppgift att utbilda socionomer och att främja samhällsvetenskaplig forskning. Genom en breddning och fördjupning av den teoretiska utbildningen och en förstärkning av lärarorganisationen skulle socionomutbildningen kunna bli kvalitativt likvärdig med den utbildning som lämnas vid andra fackhögskolor; med hänsyn till utbildningsuppgifterna och utbildningens allmänna uppläggnig bör enligt kommitténs uppfattning socialinstituten i framtiden benämnas socialhögskolor.

Vidare anser kommittén, att förutsättningar måste skapas för en utveckling av den samhällsvetenskapliga forskningen på de områden som har särskild aktualitet i samband med socionomutbildningen, främst kommunal ekonomi, socialrätt, kommunalrätt, socialpolitik, förvaltningskunskap och tillämpad psykologi. Kommittén föreslår, att professorstjänster inrättas vid socialhögskolorna;

innehavare av dylika tjänster förutsätts fullgöra en del av sin undervisningsskyldighet vid universitetet.

I fråga om socionomutbildningens uppläggning föreslår kommittén följande riktlinjer:

1. Tiden för den teoretiska utbildningen ökas, och den praktiska utbildningen effektivteras.

2. Kraven på allmänorientering tillgodoses genom en för alla gemensam grundkurs, där studierna inom varje ämnesområde har en brett orienterande karaktär.

3. Specialiseringen främjas genom att utbildningen närmare anpassas efter arbetsmarknadens krav med flera alternativa linjer inom varje examensämne.

Socionomexamen kan nu avläggas på olika linjer, nämligen teoretisk, social eller socialkommunal linje (i Stockholm förvaltningslinje). Under 1950-talet har två tredjedelar av de studerande avlagt examen på den sociala linjen. Kommittén har kommit till uppfattningen att skälen mot en linjedifferentiering i nuvarande form är starka. De gemensamma grundelementen i utbildningen är så framträdande, att det är både möjligt och lämpligt att hålla samman utbildningen i början av studiegången och uppskjuta differentieringen till ett senare skede av studierna. Kommittén föreslår därför att samtliga studerande under första studieåret genomgår en samhällsvetenskaplig grundkurs, varefter studierna genom val av lämplig ämneskombination och studiepraktik differentieras efter intresseinriktning och framtidsplaner.

Kommittén har vid sin prövning av frågan om nivådifferentiering av utbildningen kommit till slutsatsen att utbildningen liksom hittills bör inriktas på en enda självständig examen, socionomexamen.

Normalstudietiden vid socialinstitutet är nu 2½ år, varav 17 månader ägnas teoretiska studier och 8—10 månader studiepraktik. Härtill kommer ett års förpraktik. En förlängning av studietiden är enligt kommittén nödvändig, om en kvalitativ förbättring av utbildningen skall kunna uppnås. Kommittén föreslår en sammanlagd utbildningstid av 3½ läsår, varav 2½ läsårs teoretiska studier (fem terminer) och ett års studiepraktik. Samtidigt bör enligt kommittén förpraktiken avskaffas; den sammanlagda utbildningstiden skulle därigenom bli lika lång som för närvarande.

Den samhällsvetenskapliga grundkursen föreslås omfatta följande delkurser: rättskunskap, statskunskap, statistik, sociologi, samhällsekonomi, socialpolitik och praktisk förvaltningskunskap med yrkesorientering. För studierna efter grundkursen föreslås följande examensämnen (alternativkurser anges inom parentes):

statskunskap (allmän förvaltning; social förvaltning), rättsvetenskap (kommunalrätt med civilrätt; socialrätt), samhälls- och företagsekonomi (kommunal ekonomi; företagsekonomi; socialpolitik), sociologi (arbets sociologi; social desorganisation; grupp sociologi) och psykologi (allmän psykologi; socialvårdsmetodik). Dessutom föreslås en särskild kurs i socialmedicin.

Socionomexamen skall enligt kommittén kunna avläggas av den som dels

genomgått godkänd grundkurs, dels förvärvat minst fyra betygsenheter i examensämnen, varav minst två betyg i ett sådant ämne, dels ock fullgjort godkänd studiepraktik.

Skälet till att förpraktiken föreslås bortfalla är, att den — enligt kommitténs mening — i allmänhet inte ger tillräcklig orientering, erfarenhet och kunskap. Om hela praktiken förlägges till studietiden kan de teoretiska och praktiska momenten i utbildningen stödja och komplettera varandra. Kommittén föreslår, att studiepraktiken fördelas på två fem-månadersperioder, förlagda till terminerna, och en två-månadersperiod, förlagd till sommaren.

Inträdesvillkor

Socialinstitutens inträdesvillkor har alltsedan institutens start varit så utformade att inträde i mån av utrymme kunnat beredas var och en som haft tillräcklig underbyggnad och mogenhet för att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Samtidigt som undervisningen legat på en högskolemässig nivå och bedrivits i akademiska former har socialinstitutet i stor omfattning rekryterat elever bland icke-studenter.

Kommittén har inte funnit anledning att föreslå någon större förändring av inträdesvillkoren. De har fungerat tillfredsställande i sin nuvarande utformning. De antagna har i allmänhet väl kunnat tillgodogöra sig undervisningen och bortfall har varit ovanligt. Examinationsfrekvensen har uppgått till 85—90 % av de antagna. Det föreligger inte heller några väsentliga skillnader i studieresultat mellan studerande med olika förutbildning.

Kommittén anser det angeläget att bevara möjligheten för personer utan studentexamen att vinna inträde till socionomutbildningen. Många personer i vuxen ålder har, trots teoretisk begåvning och fallenhet för studier, inte genomgått gymnasiet och fått den skolunderbyggnad som i allmänhet krävs för att få tillträde till högre studier. För socialinstitutens del har den breda rekryteringsbasen inneburit ett värdefullt inslag av studieintresserade och studielämpliga ungdomar med skiftande bakgrund. Kommittén räknar dock med att de vidgade möjligheterna till gymnasieutbildning på längre sikt kommer att medföra en minskning av antalet sökande utan studentexamen. Ungdomar som har intresse av och fallenhet för högre studier kommer att i ökad utsträckning kunna avlägga studentexamen. Under de närmaste åren kan man emellertid — främst på grund av de stora ungdomskullarna — räkna med ett högt antal icke-studenter bland de sökande.

Vid urvalet av studerande tas nu hänsyn till såväl studieförmåga och teoretisk skolning som praktisk lämplighet och erfarenhet. Kommittén anser att urvalet i första hand bör grundas på sökandes studieförmåga och teoretiska skolning. För inträde bör enligt kommittén fordras att sökande avlagt studentexamen eller — utöver god allmän bakgrund — vid särskilt inträdesprov styrker kunskaper motsvarande fordringarna enligt studentexamen i svensk skrivning, modern historia, samhällskunskap och ekonomisk geografi samt fr. o. m. läsåret 1965/66

jämväl i engelska. Mångårigt och väl vitsordat yrkesarbete, liksom kvalificerade statliga, kommunala och andra förtroendeuppdrag, bör tillgodoräknas, anser kommittén.

Då det även i fortsättningen blir nödvändigt att begränsa antagningen, föreslår kommittén, att en för ifrågavarande läroanstalter gemensam antagningsnämnd inrättas med uppgift att företa urval av sökande.

Socialinstitutens ställning

Socialinstitutet är för närvarande fristående stiftelser under ledning av var sin styrelse. Ordförande och vissa ledamöter i sådan styrelse förordnas av Kungl. Maj:t, övriga ledamöter utses av olika städer, landsting och sammanslutningar. Styrelsen har en vittgående självbestämmanderätt med avseende på medelsförvaltning, administration och undervisningens ordnande. Verksamheten finansieras genom statsbidrag och kommunala anslag. Staten svarar numera för närmare 90 % av kostnaderna.

Kommittén erinrar om att chefen för ecklesiastikdepartementet i propositionen 1960:119 angående riktlinjer för utbyggande av universitet och högskolor m. m. uttalade, att socionomutbildningen tills vidare borde vara en från universitetet fristående utbildning. I direktiven för kommitténs arbete återgavs detta uttalande. Kommittén utgår därför från att socionomutbildning skall meddelas vid från universitetet fristående läroanstalter. Dessa föreslås av kommittén bli ställda under statligt huvudmannaskap fr. o. m. den 1 juli 1963. Enligt kommitténs mening bör socionomutbildningen — i likhet med annan högre utbildning — vara en uppgift som staten tar ansvaret för. Den nära anknytning till kommunerna, som kännetecknat socionomutbildningen och varit av särskilt värde när det gäller den praktiska utbildningen, synes enligt kommittén kunna bevaras även vid en ändrad organisation.

Var och en av läroanstalterna föreslås bli ställd under ledning av en styrelse, i övrigt bör högskolans angelägenheter ombesörjas av ett lärarråd samt rektor. Styrelsen bör enligt kommittén förordnas av Kungl. Maj:t samt bestå av högst tio ledamöter och innefatta representanter för statliga myndigheter, kommunförbunden, arbetsmarknadsorganisationerna, universitetet på orten jämte de kommunala myndigheterna på orten.

Kommittén förordar vidare, att en för läroanstalterna gemensam samarbetsnämnd inrättas, med uppgift att verka för en samordning av verksamheten. Nämnden, som föreslås bestå av en av Kungl. Maj:t förordnad ordförande jämte rektorerna, bör bl. a. verka för att studieplanerna ges en likvärdig utformning, bereda frågor rörande utbildningskapaciteten och rörande fortbildning av socio- nomer samt verka för en samordning av läroanstalternas förslag till anslags- äskanden.

Personalorganisation

Kommittén framhåller, att antalet fasta lärartjänster vid socialinstituten för närvarande är lågt. Undervisningen bestrides till betydande del av timarvoderad lärarpersonal. Den personella och materiella upprustning, som skett vid universitet och högskolor, har inte berört socialinstituten. I samband med genomförandet av en omläggning av utbildningen och en ökning av utbildningskapaciteten blir enligt kommittén en betydande upprustning av resurserna nödvändig.

Kommittén föreslår, att följande typer av lärartjänster skall finnas inrättade nämligen universitetslektorat och lektorat samt i vissa ämnen professorer jämte assistenttjänster; för tillsynen av studiepraktikens uppläggning och genomförande skall enligt kommitténs förslag dessutom finnas tjänster som studiekonsulent.

Kommittén framlägger detaljerade förslag rörande personalorganisationen för budgetåret 1963/64 och har även angivit den beräknade organisationen vid full utbyggnad. För läsåret 1963/64 föreslås följande antal lärartjänster, nämligen i Stockholm tolv, i Göteborg nio, i Lund nio och i Umeå sju. Som jämförelse kan nämnas att den fasta lärarpersonalen under läsåret 1962/63 uppgår till i Stockholm sju, i Göteborg fyra, i Lund fyra och i Umeå tre. Även den administrativa personalen föreslås bli förstärkt.

Kostnadsberäkningar m. m.

Vid ett förstatligande av socialinstituten bortfaller de kommunala bidragen till verksamheten. Dessa beräknas för budgetåret 1962/63 uppgå till omkring 180 000 kr. Det statliga bidraget till socialinstituten utgör budgetåret 1962/63 1 518 000 kr. Bidraget fördelas med 546 000 kr. till institutet i Stockholm, 374 000 kr. till institutet i Göteborg, 351 000 kr. till sydsvenska socialinstitutet och 247 000 kr. till institutet i Umeå. Enligt kommitténs förslag skulle statens kostnader öka till 3 121 000 kr. budgetåret 1963/64. Den av kommittén beräknade kostnadsökningen hänför sig dels till den betydande ökning av utbildningskapaciteten, vilken började redan läsåret 1961/62, dels till förslagen om en personell och materiell upprustning av läroanstalterna. Statsverkets kostnader för socionomutbildningen kan, enligt kommittén, vid bifall till dess förslag beräknas öka till 4,5 miljoner kr. årligen fr. o. m. budgetåret 1966/67.

B. Yttranden

I följande sammanfattning refereras remissinstansernas ställningstaganden till huvudsakligen sådana frågor som rör utbildningskapaciteten och huvudmannaskapet för läroanstalterna. Inledningsvis beröres de allmänna omdömena; därjämte redovisas mera summariskt ställningstaganden till vissa andra spørsmål, avseende bl. a. utbildningens uppläggning och innehåll.

Allmänna omdömen

De allmänna omdömena om kommitténs förslag är genomgående positiva. Samtliga remissinstanser vitsordar behovet av en kvantitativ och kvalitativ förstärkning av socionomutbildningen och anser betänkanudet i stort sett väl ägnat att läggas till grund för en reformering av utbildningen. Vissa invändningar har rests, främst i fråga om utbildningens innehåll och forskningsorganisationen.

Företrädare för avnämarna av den socionomutbildade arbetskraften samt arbetsmarknadens myndigheter och organisationer, liksom socialinstituten och studentorganisationerna har intagit en positiv hållning till kommitténs synpunkter och förslag. Sälunda framhåller *Svenska stadsförbundet* bl. a. följande.

I kommunernas sociala och ekonomiska förvaltning är socionomerna den kvantitativt dominerande gruppen bland befattningshavare med mera kvalificerade förvaltningsuppgifter. De har också visat sig vara en i kommunal administration mycket användbar kategori. Med hänsyn till den stora betydelse som denna utbildningskategori således kommit att få i den kommunala förvaltningsorganisationen, konstaterar styrelsen med tillfredsställelse, att de framlagda förslagen syftar till en kraftig ökning av den samlade utbildningskapaciteten och till en anpassning av den nuvarande socionomutbildningen till de ökade krav utvecklingen på socionomernas arbetsmarknad ställer.

Kommitténs helhetssyn på socionomutbildningen såsom en klart yrkesinriktad fackhögskoleutbildning med en genomförd integration mellan teori och praktik vill styrelsen kraftigt understryka.

Detsamma gäller kommitténs uttalanden om att den teoretiska utbildningen, på det sätt som hittills varit utmärkande just för socialinstituten, allttjämt måste anknyta till och i själva undervisningen förankras i den praktiska verksamheten, exempelvis på olika kommunala förvaltningsområden. Förslagen synes i stort sett väl ägnade att läggas till grund för en reformering av socialinstituten och deras verksamhet.

Mera kritiska synpunkter redovisas av bl. a. *personalutbildningsberedningen*, som anför i huvudsak följande.

Beredningen har ingen erinran mot den föreslagna vidgningen av utbildningskapaciteten och anser den åsyftade kvalitativa förbättringen av utbildningen klart motiverad. Beredningen finner det även naturligt, att staten nu övertar ansvaret för socionomutbildningen.

Ett allmänt drag i utredningens förslag synes vara en strävan att utvidga socialinstituten från markerade yrkesutbildningsanstalter till mera universitetsliknande undervisningsinstitutioner. I den mån instituten ges ställning av fackhögskolor, aktualiseras emellertid frågan om en organisatorisk samordning med andra högskolor och med universiteten. Vad som främst ingett beredningen betänkligheter är den alltför ringa vikt utredningen tillmätt de praktiska behov, som socionomutbildningen skall tjäna. Man bör hålla fast vid att ändamålet är att ordna en yrkesutbildning och att det därvid främst gäller att tillgodose samhällets behov av socionomer, som är lämpliga och väl användbara inom den statliga och kommunala socialvårdande verksamheten, inom den kommunala förvaltningen och på anstaltsområdet. Det allmänna kan svårligen vara väl betjänt av en socionomexamen, som utöver en ettårig kurs med allmän samhällsorientering och viss praktik innehåller en mångfald olika ämneskombinationer,

vilkas användbarhet i det enskilda fallet man på arbetsmarknaden och kanske främst i de kommunala nämnderna ofta kan ha svårt att bedöma. De praktiska kraven på en mera allsidigt användbar yrkesutbildning har en sådan vikt att beredningen anser sig böra avstyrka förslaget om en socionomexamen grundad på dylik fullständig valfrihet bland examensämnen.

Arbetsmarknad och utbildningskapacitet

Samtliga remissinstanser tillstyrker kommitténs förslag rörande fortsatt ökning av utbildningskapaciteten. Många instämmer även i kommitténs uttalande att en ytterligare ökning sannolikt kommer att bli erforderlig i framtiden. *Svenska landskommunernas förbund* uttalar för sin del följande.

Styrelsen kan vitsorda, att bristen på socionomer är betydande. Kommunerna har i brist på kompetenta sökande i icke ringa utsträckning tvingats att besätta socionomtjänster med personer, som saknat denna utbildning, och i vissa fall avstått från att genomföra erforderliga personalförstärkningar i vetskap om att kompetenta sökande knappast skulle erhållas. På grund av den nuvarande bristen på socionomutbildad arbetskraft bör en ökning av intagningarna i enlighet med kommitténs förslag komma till stånd.

Svenska socialvårdsförbundet anför bl. a. följande.

I likhet med kommittén finner förbundet att arbetsmarknadsstyrelsen i sin prognos om det framtida behovet av socionomer underskattat detta behov. Den allmänna bedömning av läget som kommittén gjort, finner förbundet mera realistisk. Den av kommittén föreslagna ökningen av elevintagningen från 380 elever läsåret 1962/63 till 480 elever läsåret 1963/64 hälsar förbundet därför med tillfredsställelse. Förbundet är emellertid inte helt övertygat om ens denna jämte tidigare genomförd ökning av utbildningskapaciteten kommer att vara tillfyllest för 1960-talets behov. För socialvårdens vidkommande torde sålunda det latent behovet av utbildad arbetskraft vara avsevärt. Därvid bör uppmärksammas, att man på många håll inte synes ha redovisat sitt behov av ytterligare arbetskraft med hänsyn till nuvarande svårigheter att erhålla utbildad arbetskraft.

Förbundet är väl medvetet om att en ytterligare utökning av utbildningskapaciteten för närvarande knappast låter sig göra men är angeläget framhålla, att kommitténs förslag bör ses som ett minimiförslag. Det torde därför vara nödvändigt att med uppmärksamhet följa frågan om en ytterligare ökning av utbildningskapaciteten.

Liknande synpunkter anföres av *socialstyrelsen*, som betraktar den föreslagna ökningen som endast ett första steg i en utveckling mot ytterligare utbildning av socionomer. *Medicinalstyrelsen* framhåller, att vid vissa sjukhus kurators-tjänster under en följd av år inte kunnat besättas. *Fångvårdsstyrelsen* anför, att en aktuell förstärkning av personalorganisationen, framför allt inom fri-vården, kan väntas leda till att ett stort antal nya tjänster för socionomer in-rättas. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* pekar på att många socionomer an-ställts inom de allmänna försäkringskassorna och att ytterligare flera skulle ha fått anställning hos dessa kassor, om lämpliga sökande funnits. *Socialpolitiska kommittén* uttalar bl. a. att en övergång till en mera aktiv vårdpolitik kommer

att kräva ökade samhällsinsatser inte minst i fråga om välutbildad arbetskraft för kurativa, organisatoriska och direkt vårdande uppgifter.

Arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker kommitténs förslag men uttalar att kommitténs slutsats, att styrelsen i vissa avseenden underskattat behovet av socio-
nomutbildad arbetskraft, skulle kunna verifieras endast genom en aktuell prognos över socionomer och med dessa konkurrerande kategorier. Då det för närvarande inte finns några hållpunkter för att styrelsen i sitt maximalalternativ, som förutsatte en årlig antagning av ca 450 studerande, överskattat det framtida utbildningsbehovet och då vissa tendenser synes tala för ytterligare behov av socionomer, anser styrelsen sig böra tillstyrka den föreslagna utbildningskapaciteten.

Styrelserna för socialinstituten finner den av kommittén föreslagna utökningen önskvärd och fullt möjlig att genomföra under förutsättning att kommitténs förslag rörande personalorganisation och medelsbehov samtidigt förverkligas. Beträffande kommitténs förslag om årlig antagning vid respektive institut anför *styrelsen för socialinstitutet i Stockholm* huvudsakligen följande.

Lokaliseringshänsyn kan anföras för kommitténs förslag att ge en mer dämpad utbyggnadstakt åt stockholmsinstitutet än övriga institut. Det har emellertid under senare år visat sig att antalet sökande till stockholmsinstitutet är avsevärt större än till övriga institut. Totala antalet sökande till de fyra instituten var sålunda i år 641 varav 299 sökte till institutet i Stockholm. Flertalet sökande till Stockholm var hemmahörande inom storstockholmsområdet. Enligt styrelsens mening kan lokaliseringsskäl knappast anföras för att tvinga dessa studerande till studier i annan del av landet. Härtill kommer att storstockholmsområdet visat sig ha ett även relativt sett större behov av socio-
nomutbildad personal än andra delar av landet. Området har också fördelen att inom relativt kort avstånd från utbildningsanstalten erbjuda ett stort antal lämpliga praktikplatser. Med hänsyn härtill vill styrelsen föreslå att maximumantalet antagna elever för socialinstitutets i Stockholm del sättes högre. Ett maximum av 180 årligen antagna kan vara tänkbart. En sådan ökning av elevantagningen utöver kommitténs förslag, förutsätter ökade lärar- och personalresurser. Kostnadsökningen blir emellertid så begränsad att den genomsnittliga utbildningskostnaden per elev sjunker i jämförelse med kommitténs förslag. Den provisoriska lösning, som institutets lokalfråga får, ger åtminstone till nöds utrymme för ett något högre elevantal än det av kommittén föreslagna.

Lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet anser däremot att en utbyggnad i Stockholm bör undvikas. Utredningen diskuterar även frågan om ett femte socialinstitut och framhåller, att det av kommittén påvisade utbildningsbehovet ger underlag för ytterligare en undervisningsanstalt på detta område. Utredningen anför huvudsakligen följande.

Utredningen har tidigare i olika sammanhang framhållit önskvärdheten av snara åtgärder för att få till stånd nya högskoleresurser i Mellansverige utanför Stockholm/Uppsala-områdena. Det synes utredningen naturligt, att planeringen av en ny socialhögskola samordnas med sådana åtgärder. Då utökningen av elevantagningen synes böra ske redan nästa höst, vill utredningen emellertid inte

motsätta sig att åtgärder vidtages för att tillgodose detta behov, i första hand genom utbyggnad i Umeå och därefter i Göteborg och Lund. En utbyggnad i Stockholm synes däremot böra undvikas.

Kommitténs uttalande om önskvärdheten av att en ny prognos rörande socio-
nombehovet utarbetas inom de närmaste åren understrykes av några remiss-
instanser, bl. a. *universitetskanslern*, *SFS* och *TCO*. *TCO* förutsätter att frågan
om socionombehovet blir föremål för en fortlöpande prognosverksamhet.

Utbildningens uppgifter och uppläggning

Remissinstanserna delar kommitténs syn på socionomutbildningens uppgifter. När det gäller de allmänna riktlinjerna för utbildningen och inriktningen mot angivna verksamhetsområden har endast undantagsvis avvikande meningar framförts. Kommitténs synpunkter och förslag rörande forskningen diskuteras ingående i flera yttranden, varvid behovet av intensifierad och planmässig social forskning allmänt understrykes. Dock framföres skiftande meningar angående organisationen av denna forskning.

Universitetsmyndigheterna tillstyrker att socialinstituten får karaktär av fackhögskolor, att de med hänsyn härtill benämnes socialhögskolor samt att forskningsresurserna förstärkes inom de områden socionomutbildningen omfattar. Önskvärdheten av ett nära samarbete mellan universitet och socialhögskolor betonas genomgående; i något fall förordas att socionomutbildningen inordnas i universitetens utbildning. I fråga om de föreslagna professorstjänsterna anser flertalet universitetsmyndigheter, bl. a. *universitetskanslern*, att tjänsterna bör inrättas vid universitet men att tjänstinnehavarna bör fullgöra en del av undervisningsskyldigheten vid socialhögskola.

Statskontoret anser, att den föreslagna organisationen icke kan anses rationell från forskningssynpunkt. I yttrandet anföres huvudsakligen följande.

Förslaget innebär nämligen dels att de nytillkommande forskningsresurserna splittras mellan fyra olika orter, dels att den till socialhögskolorna förlagda forskningen kan komma att bli otillräckligt samordnad med den vid universiteten bedrivna forskningen inom samma eller angränsande ämnen, dels att socialhögskolornas forskningsinstitutioner icke kommer att lämna rum för en fullständig forskarkarriär. En vidgad forskning på det sociala området torde för att kunna bedrivas effektivt ställa krav på såväl stora institutionella resurser med bl. a. en stab av forskare på olika nivåer som goda möjligheter till samverkan mellan företrädare för olika ämnen. I avvaktan på en mera fullständig utredning rörande forskningsbehov och forskningsresurser på förevarande områden bör man enligt statskontorets mening icke nu fatta beslut som binder den sociala forskningens framtida organisation.

De riktlinjer som kommittén presenterat i fråga om socionomutbildningens uppläggning vinner i stort sett allmän anslutning hos remissinstanserna. Dessa konstaterar genomgående, att förslaget innebär en välbehövlig kvalitativ förstärkning av utbildningen.

Kommitténs förslag att dela upp de teoretiska studierna i en ettårig samhälls-

vetenskaplig grundkurs och tre terminers fördjupade studier i yrkesinriktade examensämnen tillstyrkes av remissinstanserna. I vissa yttranden ifrågasättes emellertid lämpligheten av ett fritt val av examensämnen. I fråga om grundkursen förordas i ett stort antal yttranden, att studier i psykologi bör inrymmas i denna kurs. Förslag härom framföres av bl. a. *fångvårdstyrelsen*, *socialstyrelsen*, *medicinalstyrelsen*, *personalutbildningsberedningen*, *Sveriges socionomförbund*, *Svensk kuratorsförening*, *Svenska barnpsykologiska föreningen*, *styrelsen för socialinstitutet i Göteborg*, *styrelsen för sydsvenska socialinstitutet* och *styrelsen för socialinstitutet i Umeå*. I flera av dessa yttranden betonas den centrala roll som kunskap om människors beteende har i samhällsarbetet; det betecknas som en allvarlig brist, om så centrala ämnen som psykologi och socialvårdsmetodik inte påbörjas redan under det första studieåret. Några instanser understryker, att det även av socionomer som skall ägna sig åt förvaltning och personaltjänst fordras psykologiskt kunnande.

Det av kommittén framlagda förslaget rörande den praktiska utbildningen tillstyrkes av remissinstanserna. Förslaget att avskaffa kravet på för praktik vinner allmän anslutning. *Socialstyrelsen* finner omläggningen från för praktik till studiepraktik fördelaktig och menar att praktiktiden härigenom bör kunna utnyttjas betydligt mer effektivt än tidigare. *Svenska stadsförbundet* anser det inte oväsentligt, att sloandet av kravet på för praktik kan tänkas leda till ett ökat antal sökande till socialinstitutet. *SACO* framhåller, att för praktiken visat sig otillförlitlig som urvalsinstrument för bedömning av de sökandes lämplighet.

Kommitténs förslag rörande högre utbildning — att licentiatstudier förläggs till universitet och att filosofie licentiatexamen skall kunna avläggas av socionom som vid universitet förvärvat tre betyg i ett ämne — tillstyrks av flertalet remissinstanser. Skiftande meningar om förslaget framföres emellertid av universitetsmyndigheterna och några fakulteter menar att frågan bör göras till föremål för vidare utredning. *Universitetskanslern* förklarar att han icke nu är beredd att biträda kommitténs förslag på denna punkt utan anser, att i avvaktan på närmare erfarenheter den nuvarande ordningen med individuell dispensgivning bör bibehållas.

Inträdesvillkoren

Remissinstanserna ansluter sig genomgående till kommitténs förslag rörande inträdesvillkoren. I några yttranden föreslås vissa ändringar i fråga om inträdesprovets omfattning.

Svenska landskommunernas förbund ifrågasätter, om inte någon form av lämplighetstestning skulle kunna anordnas i samband med antagningen av studerande till socionomutbildning.

Styrelserna för socialinstitutet framhåller, att kunskaper i matematik visat sig nödvändiga för studierna, inte bara som underlag för statistik och ekonomi utan även inom sådana ämnen som psykologi och sociologi.

Några universitetsmyndigheter finner kravet på avlagd studentexamen moti-

verat samt framhåller, att frågan om inträdesvillkoren bör tas upp till förnyad prövning när nu planerade reformer av skolväsendet genomförts och fått verka någon tid.

LO framhåller, att personer som har kvalificerade arbetsuppgifter och förtroendeuppdrag inom statlig och kommunal verksamhet, inom socialvård och inom organisationsarbete bör ha samma möjligheter att genomgå socionomutbildning som hittills.

SFS, *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* finner det angeläget att frågan om spärrarnas borttagande till socionomutbildning så snart som möjligt aktualiseras; arbetsmarknadsmässiga skäl talar för en sådan åtgärd, och dessutom skulle socionomutbildningen härigenom även kunna bidra till att det befarade humanistöverskottet avlänkas till områden, där användbarhet och placeringmöjligheter blir bättre tillgodosedda. Organisationerna delar inte kommitténs pessimism i fråga om möjligheterna att uppbibringa tillräckligt antal praktikplatser, då ett slopande av förpraktiken friställer praktikplatser; vidare torde en växande arbetsmarknad för socionomer ge vidgat utrymme för placering av praktikanter.

Socialinstitutens ställning

Remissinstanserna instämmer, med ett par undantag, i kommitténs förslag att socionomutbildning skall meddelas vid fristående socialhögskolor under statligt huvudmannaskap.

Förslaget om förstatligande av socialinstitutet tillstyrks genomgående. *Svenska stadsförbundet* anför i denna fråga huvudsakligen följande.

Förslaget att ställa socialhögskolorna under statligt huvudmannaskap finner styrelsen riktigt. Lika väl som staten ombesörjer utbildning av exempelvis lärare och flertalet andra tjänstemän i kommunernas förvaltning, lika väl bör staten ansvara för utbildningen av socionomer. Den kostnadsökning för staten, som föranledes dels av institutets förstatligande och slopandet av hittillsvarande bidrag från vissa primärkommuner och landsting, dels av den — såvitt styrelsen kan bedöma — mycket välbehövligen personella och materiella upprustningen av de nuvarande utbildningsanstalterna, är enligt styrelsens mening av relativt måttlig storleksordning. Den bör i varje fall inte få utgöra anledning till uppskov med de föreslagna reformerna, vilka framför allt i fråga om upprustningen av personalorganisationen framstår som utomordentligt angelägna.

Förvaltningsutskotten i de landstingskommuner som nu lämnar bidrag till socialinstitutets verksamhet och som därigenom är representerade i institutets styrelser — sammanlagt åtta landsting — tillstyrker att läroanstalterna förstatligas. *Hallands läns landstings förvaltningsutskott* anför bl. a. följande.

Ett statligt huvudmannaskap för socialhögskolorna tillstyrkes. Deras nuvarande ställning såsom formellt fristående stiftelser torde i vissa avseenden ha inneburit fördelar, men dessa kan ej i stort uppväga de därmed förenade nackdelarna. Ehuru socionomutbildningen till stora delar är en utbildning för kommunal yrkesverksamhet, bör landsting och kommuner ej vara nödsakade att

bidraga till denna utbildning, då de icke behöver göra det för utbildning av andra kvalificerade personalgrupper. Å andra sidan är det angeläget att de kommunala synpunkterna på utbildningen beaktas, och lämpligen kan de i högskolornas inre verksamhet framföras på det av kommittén föreslagna sättet att styrelseledamöter utses på förslag av kommunförbunden.

Endast *riksrevisionsverket* anser, att socionomutbildningen även i framtiden skall finansieras genom statsbidrag jämte kommunala anslag. I ämbetsverkets yttrande återges dåvarande departementschefens uttalande i propositionen 1945: 153 angående bidrag till socialinstituten. Departementschefen uttalade då bl. a. att om instituten förstatlignades möjligheten att erhålla bidrag av kommunala och enskilda medel troligen skulle förminska eller bortfalla. Dessutom borde institutens styrelser äga en tämligen vittgående självbestämmanderätt med avseende på medelsförvaltning, administration och undervisningens anordnande. Enligt riksrevisionsverkets mening äger detta uttalande allttjämt giltighet, och socionomutbildningen bör därför enligt ämbetsverkets uppfattning även i fortsättningen finansieras genom statsbidrag jämte kommunala anslag. Då några enhetliga normer för fördelningen av kostnaderna mellan staten och kommunerna för närvarande icke finnes, synes sådana normer böra fastställas.

Frågan om de föreslagna socialhögskolornas ställning i förhållande till universiteten behandlas utförligt i vissa yttranden. Flertalet remissinstanser ansluter sig till kommitténs synpunkter och förslag, men i några yttranden framhålls, att en ökad samordning med universiteten vore önskvärd. *Statskontoret* förordar en närmare administrativ samordning med universiteten och uttalar bl. a. följande.

Socialhögskolorna bör — med på väsentliga punkter bibehållen självständighet — kunna i de flesta hänseenden anslutas till den organisation för planerande och administrativa uppgifter, som av statskontoret föreslagits i en till universitetsutredningen den 5 juli 1962 avgiven undersökning rörande universitetsväsendets organisation.

Den samordning på planerings- och administrationsområdet, som här föreslagits, anser statskontoret vara så mycket mera motiverad som socialinstitut och universitet redan i vissa fall har gemensamma befattningshavare (sociologiprofessorerna i Stockholm och Göteborg), vilken anordning för övrigt skulle bli vanligare enligt kommitténs förslag om nya professorstjänster med undervisningsskyldigheten fördelad på socialhögskola och universitet. Det må även understrykas att kommittén räknat med att socialhögskolornas lokalfrågor åtminstone på längre sikt genomgående skall lösas i gemenskap med respektive universitet.

Universitetskanslern återger i sitt yttrande departementschefens uttalande i propositionen 1960: 119, att socionomutbildningen borde vara fristående från universiteten och anser sig med hänsyn härtill inte böra tillstyrka det av juridiska fakulteten i Uppsala framförda önskemålet om en närmare anknytning av de tänkta socialhögskolorna till universiteten. Kanslern ansluter sig därför till kommitténs mening att socialhögskolorna i princip bör organiseras som fristående statliga läroanstalter, som ej står under kanslersämbetets överinseende.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund hävdar, att ett inordnande av socionomutbildningen i universitetsorganisationen skulle vara till uppenbar fördel från allmän planerings- och administrationssynpunkt samt förmodligen skapa bättre förutsättningar för ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser i fråga om lärare, lokaler etc.

Styrelsernas sammansättning beröres i några remissyttranden. Kommunförbunden betonar värdet av att socialinstituten får behålla sin reella anknytning till primärkommuner och landsting; därför bör representanter för bl. a. kommunförbunden och de kommunala myndigheterna på orten även efter ett förstärkt förhållande av instituten ingå i de lokala styrelserna.

Personalorganisation

Kommitténs förslag rörande socialhögskolornas personalorganisation behandlas endast i ett fåtal remissyttranden. *Styrelserna för socialinstituten* framför önskemål om viss förstärkning av personalorganisationen utöver vad kommittén föreslagit. *Statskontoret* anser, att en administrativ samordning med universitetet skulle möjliggöra en begränsning av kanslipersonalen.

Svenska diakonskolan

Kommitténs ståndpunkt att inte närmare beröra utbildningen vid Svenska diakonskolan (Sköndalsinstitutet) i samband med frågan om socionomutbildningens uppgifter, innehåll och organisation föranleder uttalanden i vissa remissyttranden.

Sålunda har *direktionen för Svenska diakonsällskapet, styrelsen för Svenska diakonförbundet, styrelsen för Föreningen av socialdiplomerade från Sköndalsinstitutet och elevkåren vid Sköndalsinstitutet* uttalat att kommitténs behandling av utbildningen vid Svenska diakonskolan är ofullständig och missvisande. I nämnda yttranden yrkas att bestämmelserna rörande socionomutbildningen utformas på ett sådant sätt, att dessa innefattar även utbildningen vid Sköndalsinstitutet och att vid behandlingen av frågan om statsbidrag till den sociala utbildningen inberäknas bidrag även till Sköndalsinstitutets socialutbildning. I yttrandena framhålls, att utbildningen vid Svenska diakonskolan är likvärdig med utbildningen vid socialinstitutet och att det föreligger möjligheter att utvidga utbildningen vid Sköndalsinstitutet.

Svenska ekumeniska nämndens sociala utskott anför liknande synpunkter och *styrelsen för Nykterhetsvårdens anstaltsförbund* uttalar att de vid Sköndalsinstitutet utbildade varit i hög grad väl ägnade för arbete inom den institutionella vården.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför, att under överskådlig tid socialvården synes ha behov även av personal med sådan utbildning, som bedrivs vid Svenska diakonskolans sociala linje. *Svenska socialvårdsförbundet* framhåller, att Sköndalsinstitutets framtida ställning bör ytterligare utredas.

C. Den kompletterande promemorian

Som förut nämnts har i samband med beredningen av kommitténs förslag uppdragits åt dess förutvarande sekreterare att närmare undersöka vissa frågor rörande socialinstitutens personalorganisation m. m. Resultatet av nämnda undersökningar har redovisats i en promemoria, dagtecknad den 12 februari 1963. Som en utgångspunkt för ifrågavarande undersökningar har antagits, dels att utbildningen vid socialinstituten läsåret 1963/64 i huvudsak bedrivs enligt hittills gällande studieordning och studieplaner, dels att antalet utbildningsplatser vid instituten ökas från 380 till 480 läsåret 1963/64, dels ock att instituten förstatligas fr. o. m. den 1 juli 1963. Ett genomförande av nämnda åtgärder nödvändiggör, framhålls det i promemorian, vissa ändringar av institutens organisation och inträdesbestämmelser samt en förstärkning av personalorganisation och ekonomiska resurser. De i promemorian framlagda kostnadsberäkningarna har delvis baserats på socialinstitutens förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1963/64, vilka utgick från oförändrade förhållanden.

I det följande återges en sammanfattning av de i promemorian redovisade undersökningarna.

Socialinstitutens organisation

Följande riktlinjer bör enligt promemorian gälla, därest socialinstituten förstatligas fr. o. m. budgetåret 1963/64.

Staten övertar den 1 juli 1963 de fyra befintliga socialinstituten. De bör i fortsättningen benämnas socialinstitutet i Stockholm, socialinstitutet i Göteborg, socialinstitutet i Lund och socialinstitutet i Umeå. Socialinstitutens inventarier och boksamlingar skall övergå till staten. Vid tillträdet övertar staten i sin tjänst alla arbetstagare som den 30 juni 1963 innehar anställning vid socialinstituten. Ingen av de anställda skall genom statens övertagande av socialinstituten erhålla sämre löne- och anställningsvillkor.

För socialinstituten gemensamt bör en samarbetsnämnd inrättas. Vid varje socialinstitut skall finnas en styrelse. I övrigt handhas institutens angelägenheter av lärarråd och rektor. Av promemorian inhämtas i detta sammanhang bl. a. följande.

Samarbetsnämnden bör utgöras av ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t för en tid av tre år, och av rektorerna vid socialinstituten. Nämndens uppgift bör vara att befrämja samordning av socialinstitutens verksamhet, t. ex. genom att verka för att studieplaner ges en likvärdig utformning, bereda frågor rörande utbildningskapacitet och rörande fortbildning av socionomer samt medverka till en samordning av institutens anslagsäskanden. Nämnden bör vidare ha till uppgift att enligt de grunder som anges i institutens stadgar antaga studerande.

Styrelsen skall ha högsta uppsikten över undervisningen och den ekonomiska förvaltningen vid respektive institut. Styrelsen bör bestå av högst tio ledamöter, nämligen ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t för en tid av tre år, högst åtta av Kungl. Maj:t för en tid av tre år förordnade ledamöter samt institutets rektor. I styrelserna bör ingå representanter för statliga myndigheter, kommunförbunden, arbetsmarknadsorganisationerna och universitetet på orten.

Inträdesvillkor

För att vinna inträde vid socialinstitutens fackutbildning fordras för närvarande att sökande fullgjort ett års förpraktik. Socionomutbildningskommittén har som förut nämnts föreslagit att kravet på förpraktik slopas. Även om detta förslag sammanhänger med en samtidigt föreslagen utbyggnad av studiepraktiken, talar mycket — framhålles det i promemorian — för att man inom den nuvarande utbildningens ram ger förpraktikkravet en mindre kategorisk utformning. Ett bestämt fasthållande vid kravet på ett års förpraktik kan nämligen vid en snabb ökning av antalet utbildningsplatser medföra svårigheter att rekrytera erforderligt antal kvalificerade elever. Det bör därför inte föreligga hinder för socialinstitutet att antaga elever, vilka ej fullgjort föreskriven förpraktik. Institutens samarbetsnämnd bör emellertid ha rätt att föreskriva en förlängning av dessa studerandes studiepraktik från nu gällande tid av omkring nio månader till tolv månader.

Lärarpersonal

Undervisningen vid socialinstitutet ombesörjes i stor utsträckning av timarvoderade lärare. Antalet fasta lärartjänster är lågt. Svårigheterna att rekrytera och behålla såväl timarvoderade lärare som fast anställda lärare har varit stora under senare år, framhålles det i promemorian. Kontinuiteten och stadgan i utbildningen blir lidande, om en alltför stor del av undervisningen skötes av tillfälligt engagerade lärare. För närvarande svarar fast anställda lärare för endast omkring en fjärdedel av undervisningen vid socialinstitutet. Därest den föreslagna ökningen av utbildningskapaciteten genomföres bör enligt promemorian en förstärkning av institutets fasta lärartjänster komma till stånd. Detta bör ske dels genom inrättande av vissa nya tjänster, dels genom omvandling av nuvarande lektorstjänster i teoretiska ämnen till universitetslektorstjänster. Av promemorian inhämtas i detta sammanhang bl. a. följande.

De vid institutet befintliga lektorstjänsterna i teoretiska ämnen — placerade i lönegrad Ao 27 och med en undervisningsskyldighet, förutom examination och medverkan vid antagning av studerande m. m., av 250 timmar för läsår — fick sin nuvarande utformning innan det genom universitetslektoraten tillkommit en särskild undervisningstjänst inom det högre utbildningsväsendet. Med hänsyn till önskvärdheten att för institutets huvudlärare upprätthålla kraven på grundlig vetenskaplig utbildning bör tjänsterna omvandlas till universitetslektorat. Under senare år har svårigheter förelegat att besätta lediga lektorstjänster vid institutet. En omvandling av tjänsterna till universitetslektorat är av allt att döma en förutsättning för att nya tjänster skall kunna besättas med kompetenta innehavare och nuvarande befattningshavare kunna behållas.

I fråga om undervisningsskyldighet, avlöningsförmåner m. m. bör i tillämpliga delar gälla samma bestämmelser som finns föreskrivna beträffande nämnda tjänster vid universitet. Detta innebär bl. a., att undervisningsskyldigheten för de befintliga lektoraten kommer att öka med i genomsnitt ca 25 %.

De befintliga lektorstjänsterna vid socialinstitutet bör enligt promemorian vid en omvandling till universitetslektorat avse följande ämnesområden:

Socialinstitutet i Stockholm: 1) statskunskap, med särskild hänsyn till förvaltningskunskap och kommunalkunskap, 2) nationalekonomi och socialpolitik, 3) socialrätt samt 4) kommunal ekonomi och redovisning.

Socialinstitutet i Göteborg: 1) stats- och kommunalkunskap samt 2) socialrätt.

Socialinstitutet i Lund: 1) socialpolitik och sociologi samt 2) kommunal förvaltning med samhällsplanering samt kommunal ekonomi och bokföring.

Socialinstitutet i Umeå: 1) nationalekonomi och socialpolitik.

Den föreslagna ökningen av utbildningskapaciteten motiverar enligt promemorian att följande *nya universitetslektorstjänster* inrättas fr. o. m. den 1 juli 1963:

Socialinstitutet i Stockholm: 1) psykologi samt 2) social metodik och administration.

Socialinstitutet i Göteborg: 1) nationalekonomi och socialpolitik.

Socialinstitutet i Lund: 1) socialrätt och socialpolitik samt 2) psykologi och sociologi.

Socialinstitutet i Umeå: 1) socialrätt samt 2) psykologi och sociologi.

I samband med tjänsternas tillsättande bör respektive styrelse föreslå och Kungl. Maj:t fastställa ämnesområde.

I promemorian behandlas även frågan om ställningen för institutens *rektor*er. Härvid framhålles bl. a. följande.

Såsom rektor

er vid instituten i Stockholm, Göteborg och Lund är lektor

er vid respektive institut förordnade. Vid socialinstitutet i Umeå är universitetslektor

en vid Stockholms universitet Lars Sköld förordnad som rektor. I samband med omvandling av institutens lektorstjänster till universitetslektor

at bör Sköld utnämnas till universitetslektor i stats- och kommunalkunskap vid socialinstitutet i Umeå. Detta medför behov av ytterligare ett universitetslektor

at vid institutet. Berörda universitetslektor

at vid instituten skall vara obesatta så länge innehavarna är förordnade som rektor

er.

Rektorerna är för närvarande placerade i lönegrad Bp 1 och uppbär därjämte särskild avlöningsförstärkning med 1 380 kr. för år. Med hänsyn till förslaget om större personalorganisation och ökat elevantal bör rektorstjänsterna placeras i lönegrad Bp 1 jämte avlöningsförstärkning med 4 140 kr. för år. Ett ytterligare skäl härtill är att endast en obetydlig löneskillnad kommer att uppstå mellan rektorstjänsten och botten

tjänsten som universitetslektor, därest dylika lektor

at inrättas.

För den praktiska utbildningen finns dels *tjänster som lektor i lönegrad Ae 25*, dels *tjänster som biträdande lektor i lönegrad Ae 19*. Vid varje institut finns för närvarande en lektorstjänst i Ae 25; dessutom finns vid institutet i Stockholm två biträdande lektorstjänster och vid vart och ett av instituten i Göteborg och Lund en biträdande lektorstjänst. Samtliga dessa lärare meddelar undervisning i ämnet social metodik och administration, svarar för praktikförmedling och kontakten med praktikinstitutioner, medverkar i handledarutbildning och vid rådgivning av inträdessökande och antagning av studerande m. m. Undervisningen i praktisk kommunal förvaltning meddelas dels av fasta lärare, dels av timarvoderade lärare.

Med hänsyn till det ökade relevantalet är det enligt promemorian nödvändigt att inrätta ytterligare tjänster för dessa uppgifter. I samband härmed bör en viss differentiering av tjänsteinnehavarnas arbetsuppgifter äga rum. Lektorerna bör i första hand svara för undervisning, medan de biträdande lektorerna främst bör svara för anskaffning och förmedling av praktikplatser, kontakten med praktikinstitutioner och handledare m. m. Tjänsterna som biträdande lektor bör därvid ändras till tjänster som konsulent för den praktiska utbildningen. För allmänt institutionsarbete, såsom anordnande av studiebesök, studierådgivning o. d. samt för biträde vid undervisningen bör dessutom medel beräknas för assistenthjälp. En dylik anordning kan tillföra lärarna i de praktiska ämnena värdefull hjälp och samtidigt vara av betydelse för den framtida lärarekryteringen. Av promemorian inhämtas vidare bl. a. följande.

Vid vart och ett av instituten i Stockholm, Göteborg och Lund bör inrättas en ny tjänst som lektor i lönegrad Ae 25. Tjänsterna avser vid socialinstitutet i Stockholm främst praktisk kommunal förvaltning, vid de andra instituten social metodik och administration. Vid socialinstitutet i Umeå bör en motsvarande lektorstjänst inrättas fr. o. m. budgetåret 1964/65. Nuvarande tjänster som biträdande lektor omändras till tjänster som konsulent för den praktiska utbildningen. Dessutom inrättas en ny tjänst som konsulent vid socialinstitutet i Umeå. Det är angeläget att till tjänsterna kunna förvärva personer med god teoretisk utbildning och omfattande praktisk erfarenhet. Flertalet av de kvalificerade tjänstemännen inom socialvård och kommunal förvaltning är nu placerade i lönegrad A 21 eller högre. Tjänsterna som konsulent bör därför placeras i lönegrad Ae 21.

För assistenthjälp bör vid socialinstitutet i Stockholm beräknas 750 assistenttimmar, vid socialinstituten i Lund och Göteborg vardera 500 assistenttimmar samt vid socialinstitutet i Umeå 250 assistenttimmar.

Administrativ personal

De administrativa resurserna är redan nu otillräckliga vid instituten, framhålls det i promemorian. Rektor och lärare är belastade med rutinmässiga uppgifter i en omfattning som hindrar deras undervisning. En förstärkning av den administrativa personalen synes därför nödvändig. Av promemorian inhämtas i detta sammanhang följande.

Vid varje institut bör inrättas en ny tjänst som kontorist i lönegrad Ae 9. Dessutom erfordras ett kontorsbiträde i reglerad beföringsgång vid vart och ett av instituten i Göteborg och Lund. Slutligen bör för varje institut beräknas medel för extra vaktmästar- och biträdeshjälp.

Den högsta administrativa tjänsten vid instituten i Göteborg, Lund och Umeå är för närvarande placerad som kansliskrivare i lönegrad Ae 11. Med hänsyn till de ökade arbetsuppgifterna, främst i samband med den ekonomiska förvaltningen, bör tjänsterna omvandlas till tjänster som kontorsskrivare i lönegrad Ae 13.

Bibliotekspersonal

Särskild bibliotekspersonal finns endast vid socialvetenskapliga biblioteket i Stockholm. Detta bibliotek, som administreras och i fråga om omkostnader

huvudsakligen finansieras av socialinstitutet i Stockholm, tillgodoser såväl institutet som huvuddelen av de samhällsvetenskapliga institutionerna vid universitetet i Stockholm. Biblioteket är på en gång kursbibliotek för berörda studerande och forskningsbibliotek för lärare och samhällsvetenskapliga forskare och har fått en speciell inriktning inom socialvetenskaperna till vilken motsvarighet saknas vid centralbiblioteken.

Tjänsten som bibliotekarie vid biblioteket är för närvarande placerad i lönegrad Ae 23. Motsvarande tjänster vid jämförliga specialbibliotek är placerade i lönegrad A 27 eller högre. Biblioteket har fått betjäna ett starkt ökat antal studerande och forskare, vilket medför ökade och mer ansvarsfulla uppgifter för bibliotekarien. Tjänsten bör bl. a. med hänsyn härtill enligt promemorian ändras till tjänst som förste bibliotekarie i lönegrad Ae 27.

Sammanfattning av personalorganisationen

I följande tablå sammanfattas nuvarande och föreslagna personalorganisation vid socialinstitutet.

Tjänst	Stockholm		Göteborg		Lund		Umeå	
	1962/63	1963/64	1962/63	1963/64	1962/63	1963/64	1962/63	1963/64
Rektor (Bp 1)	1	1	1	1	1	1	1	1
Universitetslektor (Ao 27) (nu lektor Ao 27)	8	5	1	2	1	3	1	3
Lektor (Ae 25)	1	2	1	2	1	2	1	1
Konsulent (Ae 21) (nu bitr. lektor Ae 19)	2	2	1	1	1	1	—	1
Sekreterare (Ae 17) .	1	1	—	—	—	—	—	—
Kontorskrivare (Ae 13)	—	—	—	1	—	1	—	1
Kansliskrivare (Ae 11)	1	1	1	—	1	—	1	—
Kontorist (Ae 9) ...	—	1	—	1	—	1	—	1
Expeditionsvakt (Ae 7)	1	1	—	—	—	—	—	—
Kanslibiträde (Ae 7) .	2	2	1	1	1	1	1	1
Kontorsbiträde (regl. befordringsgång) ..	1	1	1	2	1	2	—	—
Förste bibliotekarie (Ae 27) (nu bibliote- karie Ae 23)	1	1	—	—	—	—	—	—
Förste biblioteksassistent (Ae 13)	1	1	—	—	—	—	—	—
Förste biblioteksbiträde (Ae 9) (nu arvo- de motsvarande lkl A 9)	1	1	—	—	—	—	—	—

Anm. I tabellen har inte medtagits de tjänster som lektor (universitetslektor) vid instituten i Stockholm, Göteborg och Lund, vilka är obesatta så länge innehavaren är förordnad som rektor. Nuvarande lektorstjänst i teoretiska ämnen vid socialinstitutet i Umeå är placerad i lönegrad Ae 27.

Kostnadsberäkningar

De förslag som framlagts i det föregående föranleder enligt promemorian följande medelsbehov för socialinstituten budgetåret 1963/64.

1. Avlöningar

Anslags- och delposter i avlöningsstaten	Socialinstituten i			
	Stockholm	Göteborg	Lund	Umeå
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	200 000	104 600	133 800	132 100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	8 200	3 400	3 400	3 400
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal				
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	175 800	185 000	160 200	91 600
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	152 000	55 900	55 300	40 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	175 300	91 200	101 000	81 400
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	5 700	2 900	3 300	2 600
6. Huvudmansavgifter, <i>förslagsvis</i> ..	22 000	12 000	12 000	7 000
Summa kr.	739 000	455 000	469 000	359 000

Av promemorian inhämtas beträffande anslagsberäkningarna bl. a. följande.

Under anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t* har medel beräknats dels till arvode till samarbetsnämndens ordförande med 1 200 kr. (Stockholm), dels till arvode till samarbetsnämndens sekreterare med 3 600 kr. (Stockholm), dels till arvode till respektive styrelses ordförande med 2 400 kr., dels ock till arvode enligt kommittékungörelsen till de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna i respektive styrelse.

Under delposten till *avlöningar till vissa lärare m. m.* har medel beräknats bl. a. till undervisnings- och examinationsarvoden åt timarvoderad lärarpersonal, till arvoden till tentamensvakter med 1 000 kr. vid vardera institutet samt till arvoden i samband med inträdesprov med 4 000 kr. vid socialinstituten i Stockholm och med 3 000 kr. vid socialinstituten i Göteborg och Lund samt med 2 000 kr. vid socialinstituten i Umeå.

Undervisningsarvode har beräknats utgå för föreläsning och seminarieövning med högst 115 kr., dock i undantagsfall högst 135 kr., per undervisningstimme, och för lektionsundervisning med högst 85 kr., därest undervisning meddelas av lärare som avlagt disputationsprov, och eljest med högst 70 kr., allt för undervisningstimme. För lektionsundervisning bör det högre arvodet kunna utgå jämväl till person som inte avlagt disputationsprov, men har andra meriter av särskilt värde för undervisningen, exempelvis till läkare och till ämbetsmän och tjänstemän inom förvaltning och rättsskipning. Dessa arvodesgrunder ansluter till gällande bestämmelser vid universiteten.

För tentamen beräknas utgå till timanställda lärare examinationsarvode enligt hittills gällande grunder med högst 30 kr., såvitt gäller muntlig sluttentamen, och eljest med högst 15 kr.

Under delposten till avlöningar till *annan icke-ordinarie personal* har medel beräknats, bl. a. till extra vaktmästar- och biträdeshjälp med 12 000 kr. vid socialinstitutet i Stockholm, med 6 000 kr. vid socialinstitutet i Göteborg och Lund samt med 7 000 kr. vid socialinstitutet i Umeå. Medel har under denna anslagspost även beräknats till vikariatsersättning med 4 000 kr. vid socialinstitutet i Stockholm och med 2 000 kr. vid vart och ett av de övriga instituten.

Under anslagsposten till *huvudmansavgifter* har upptagits medel för de arbetsgivaravgifter instituten har att erlægga. Dessa avgifter kommer att till väsentlig del bortfalla i samband med att instituten förstatligas, men under budgetåret 1963/64 skall vissa avgifter erläggas, vilka avser tiden före ett statligt huvudmannaskap.

2. Omkostnader

Anslags- och delposter i omkostnadsstaten	Socialinstitutet i			
	Stockholm	Göteborg	Lund	Umeå
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	2 000	1 500	1 500	1 500
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	10 000	7 000	7 000	12 000
3. <i>Expenser:</i>				
a. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	—	9 000	15 000	9 000
b. Biblioteket	40 000	9 000	9 000	9 000
c. Övriga <i>expenser</i>	56 000	49 500	43 500	36 500
4. Inredning och utrustning av nya lokaler	—	5 000	15 000	40 000
Summa kr.	108 000	81 000	91 000	108 000

Beträffande anslagsberäkningarna inhämtas bl. a. följande.

Under anslagsposten till reseersättningar har medel bl. a. beräknats till resekostnadsersättning och traktamente enligt rese- och traktamentsklass A, allmänna resereglementet, för sammanträden med samarbetsnämnd och styrelse.

Kostnaderna för bränsle, lyse och vatten samt för städning och rengöring vid socialinstitutet i Stockholm redovisas å omkostnadsstaten för universitetet i Stockholm.

Vid socialvetenskapliga biblioteket i Stockholm är en upprustning ofrånkomlig. Biblioteket tillgodoser, som ovan framhållits, såväl socialinstitutet som huvuddelen av de samhällsvetenskapliga institutionerna vid universitetet i Stockholm. Studerandeantalet i de aktuella ämnena har stigit med över 30 % under de två senaste läsåren och en fortsatt ökning torde vara att vänta. Nya ämnesområden och ämnesgrupper har tillkommit. Samtidigt har priserna på böcker och tidskrifter, liksom på bokbindning, stigit kraftigt under de senaste åren. Det är nödvändigt för biblioteket att bygga upp ett bokbestånd som kan svara mot den expanderande undervisningens behov. Med hänsyn till dessa omständigheter har ett anslag av 40 000 kr. beräknats.

Vid socialinstitutet i Umeå har det för de medel som anvisats innevarande budgetår blott varit möjligt att inreda två lektionssalar och fyra tjänsterum. Den föreslagna ökningen av utbildningskapaciteten nödvändiggör att ytterligare två lektionssalar och fem tjänsterum samt biblioteket utrustas. Medel härför har beräknats under anslagsposten Inredning och utrustning av nya lokaler.

Fortbildning av socionomer

Under riksstatens åttonde huvudtitel är för budgetåret 1962/63 uppfört ett reservationsanslag av 42 000 kr. till kurser för fortsatt utbildning av befattningshavare i kommunal och social tjänst. Från anslaget har medel anvisats till bestridande av kostnader för anordnande av mentalhygienisk kurs vid socialinstitutet i Stockholm samt för vissa kortare fortbildningskurser m. m.

Under rubriken Fortbildning av socionomer bör enligt promemorian för budgetåret 1963/64 uppföras ett reservationsanslag av 55 000 kr. Till detta anslag bör den vid utgången av budgetåret 1962/63 befintliga reservationen å anslaget Kurser för fortsatt utbildning av befattningshavare i kommunal och social tjänst överföras. Under budgetåret 1963/64 bör anvisas högst 42 000 kr. till anordnande av mentalhygienisk kurs vid socialinstitutet i Stockholm samt högst 10 000 kr. till stipendier och resekostnadsbidrag åt deltagare i nämnda kurs.

Stipendium bör inom ramen av för ändamålet tillgängliga medel utgå med högst 1 000 kr. till kursdeltagare som icke äger uppbära oavkortad lön.

D. Departementschefen

Innan jag går närmare in på föreliggande förslag rörande socionomutbildningen vill jag i korthet beröra nuläget på detta utbildningsområde.

Socialinstitutens uppgift är att lämna kvalificerad utbildning i samhällsvetenskapliga ämnen, i första hand för blivande tjänstemän inom primärkommunernas sociala och kamerala förvaltning, inom landstingskommunal förvaltning och sjukvårdsadministration, inom statlig och enskild socialvård samt inom näringslivets personaltjänst. Sedan år 1921, då det första socialinstitutet startade sin verksamhet, har närmare 4 500 socionomer utexaminerats. Av omkring 3 000 yrkesverksamma socionomer har ca 1 600 sociala uppgifter inom kommunernas socialvård, inom anstaltsvård, sjukvård och näringslivets personaltjänst; drygt 1 000 har administrativa och kamerala uppgifter inom kommunal och statlig förvaltning och något mer än 200 är anställda i fackliga och ideella organisationer eller inom pressen.

För närvarande finns fyra socialinstitut, samtliga organiserade som stiftelser. Instituterna är förlagda till Stockholm, Göteborg, Lund och Umeå. Den årliga intagningen är i Stockholm begränsad till 130 studerande, i Göteborg till 80, i Lund till 100 och i Umeå till 70. Av de 382 elever som antogs år 1962 hade 215 avlagt studentexamen, medan de övriga antagits efter särskilt inträdesprov. Socionomexamen kan avläggas på olika linjer. Vid samtliga institut finns en

social och en teoretisk linje, vid institutet i Stockholm dessutom en förvaltningslinje och vid instituten i Göteborg och Lund en socialkommunal linje. Normalstudietiden är två och ett halvt år. Utbildningen vid de olika instituten är i stort sett likartad, även om ämnenas benämning och studiegången varierar något.

De principiella riktlinjerna för utbildningen vid socialinstituten fastställdes för snart tjugo år sedan. År 1944 framlade socialutbildningssakkunniga utredning och förslag rörande den högre socialpolitiska och kommunala utbildningen (SOU 1944: 29). Detta betänkande låg till grund för propositionen 1945: 153 angående bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning. I anledning av nämnda proposition beslöt 1945 års riksdag att socialinstituten skulle erhålla stöd av staten i större utsträckning än dittills varit fallet.

Utbildningen har därefter utvecklats på grundval av socialutbildningssakkunnigas förslag och under hänsynstagande till utvecklingen inom socialvetenskaperna och till de behov som nya förhållanden skapat. Sålunda har socialinstituten efter inbördes samråd företagit vissa ändringar i utbildningen. Bl. a. har undervisningen utvidgats till nya områden — exempelvis sociologi och samhällsplanering — och vissa förskjutningar har skett i fråga om ämnenas innehåll och omfattning. Behovet av fortbildning har i viss mån tillgodosetts genom påbyggnadskurser vid socialinstituten, t. ex. kurser i personaladministration och sjukhuskameral förvaltning. Sedan 1956 anordnas varje år en femmånaders mentalhygienisk påbyggnadskurs.

En ökning av det statliga bidraget till socialinstituten har successivt genomförts sedan 1940-talets mitt. Staten svarar numera för närmare 90 % av kostnaderna för socionomutbildningen. Tillhoppa uppgår de statliga och kommunala anslagen innevarande budgetår till ca 1,7 miljoner kr.

Frågan om en översyn av socionomutbildningens innehåll och utformning har under senare år aktualiserats från flera håll. I anledning av förslag av 1955 års universitetsutredning i dess sjätte betänkande, Universitet och högskolor i 1960-talets samhälle (SOU 1959: 45), tillkallade jag i juni 1960 särskilda sakkunniga för att utreda frågan om socionomutbildningens uppgifter, innehåll och organisation. I direktiven till de sakkunniga framhöll jag som den mest brådskande uppgiften för utredningen att framlägga förslag om ökning av utbildningskapaciteten, bl. a. genom upprättande av ett socialinstitut i Umeå. Vidare underströk jag att en andra — på kort sikt inte fullt så brådskande men likväl utomordentligt viktig — utredningsuppgift vore att finna den lämpligaste utformningen av socionomutbildningens innehåll med hänsyn till pågående förändring av samhällsstrukturen, särskilt inom de områden av samhällslivet, där arbetskraft med social utbildning erfordras. Som en tredje huvuduppgift för utredningen anförde jag slutligen frågan om socialinstitutens framtida organisatoriska ställning, bl. a. beträffande huvudmannaskapet.

De sakkunniga — socionomutbildningskommittén — har tidigare framlagt förslag dels om ökning av utbildningskapaciteten vid de befintliga socialinstitu-

ten, dels om upprättande av ett socialinstitut i Umeå. På grundval av dessa förslag har beslut fattats om ökning av antalet utbildningsplatser vid instituten från 265 läsåret 1960/61 till 380 innevarande läsår. I sitt nu föreliggande slutbetänkande har kommittén föreslagit en fortsatt ökning av utbildningskapaciteten, en kvalitativ förbättring av såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen, omvandling av instituten till socialhögskolor med professurer i vissa för socionomutbildningen centrala ämnen samt statligt huvudmannaskap för läroanstalterna.

Enskildheterna i förslagen åsyftar i viktiga avseenden förändringar i jämförelse med nuvarande utbildning. Förslagen innebär bl. a. att utbildningen förlängs till tre och ett halvt läsår, varav två och ett halvt års teoretiska studier och ett års studiepraktik. Samtidigt avskaffas den nuvarande förpraktiken; den sammanlagda utbildningstiden skulle därigenom bli lika lång som för närvarande. Den teoretiska utbildningen föreslås omfatta dels en ettårig samhällsvetenskaplig grundkurs, dels tre terminers mera djupgående studier i yrkesinriktade examensämnen. Den nuvarande linjeindelningen skulle enligt förslaget ersättas med ett friare val av examensämnen. Vidare föreslås att den praktiska utbildningen effektiviseras, bl. a. genom utbyggd handledarutbildning. Utbildningens högskolekaraktär bör enligt kommittén förstärkas och socialinstituten omvandlas till socialhögskolor. Den socialvetenskapliga forskningen byggs ut genom att professorstjänster successivt inrättas vid socialhögskolorna inom ämnesområden som är särskilt angelägna för socionomutbildningen — kommunal ekonomi, kommunalrätt, socialrätt, socialpolitik, förvaltningskunskap och tillämpad psykologi. Innehavare av professorstjänst föreslås fullgöra hälften av sin undervisningskyldighet vid universitet. Den högre utbildningen — licentiatstudier — bör enligt kommittén förläggas till universitet.

Jag vill först understryka, att socionomerna är den på arbetsmarknaden dominerande gruppen bland personer med samhällsinriktad utbildning. Denna utbildningsgrund är den vanligaste för personal inom kommunernas ekonomiska och sociala förvaltning. Även inom statlig förvaltning återfinns många socionomer. Det är därför givet att socionomutbildningens utformning måste tillmätas en stor betydelse. Socionomerna har också inom andra yrkessektorer visat sig utgöra en mycket användbar kategori. Konkurrensen om den socionomutbildade arbetskraften ger vid handen, att utbildningen vid socialinstituten inom åtskilliga arbetsmarknadssektorer betraktas som synnerligen ändamålsenlig. Från arbetsgivarhåll har dock påtalats, att utbildningen i vissa avseenden inte helt motsvarar arbetsmarknadens krav.

Remissinstanserna har genomgående tillstyrkt kommitténs förslag rörande utbildningens uppgifter och innehåll. I flera yttranden betonas dock att utbildningens praktiska yrkesinriktning måste bevaras. Angelägenheten av en förstärkning av den sociala forskningens resurser understrykes av remissinstanserna, men delade meningar framföres rörande organisationen av denna forskning.

För egen del ansluter jag mig till kommitténs allmänna synpunkter rörande behovet av en kvalitativ förbättring av socionomutbildningen, ehuru jag samtidigt vill understryka att utbildningens standard i väsentliga delar redan nu får anses god. Situationen på socionomernas arbetsfält, framför allt inom de sektorer vilkas betydelse växer till följd av det socialpolitiska reformarbetets utveckling och differentiering, ställer emellertid otvivelaktigt större krav på ökade kunskaper hos dem som har att möta de konkreta frågorna i yrkesverksamheten. Särskilt den pågående utbyggnaden av det allmännas resurser för vad som kan innefattas i begreppet människovård — socionomerna har i sådan verksamhet på en rad områden en nyckelställning — kräver en fortsatt förkovran av underlaget för samhällsverksamheten, dvs. i första hand av forskning och utbildning inom motsvarande ämnesområden.

Det är uppenbart, att frågan om en förstärkning av den sociala forskningens resurser är ett spørsmål av största vikt. Med hänsyn till knappheten på personal och materiella tillgångar anser jag — och delar på denna punkt helt statskontorets uppfattning — att de många frågor som sammanhänger med den sociala forskningens organisation och lokalisering måste undersökas ingående.

Jag vill i detta sammanhang erinra om, att formerna för en intensifierad och planmässig social forskning för närvarande överväges av en särskild sakkunnigutredning — socialpolitiska kommittén — som ännu inte framlagt några förslag i frågan. I organisatoriskt hänseende blir det naturligtvis ett centralt spørsmål att pröva i vad mån ytterligare resurser för social forskning bör samordnas med organisationen för samhällsvetenskaplig forskning vid universiteten. Från skilda synpunkter finner jag det naturligt att frågan om möjligheterna att koncentrera nytillkommande resurser på detta område därvid överväges ingående. Redan härav synes det stå klart att ett ställningstagande till de av socionomutbildningskommittén väckta förslagen rörande anordningar på forskningssidan — exempelvis förslagen om professorer — icke bör ske nu.

Frågan om den sociala forskningens organisation hänger givetvis nära samman med frågorna rörande själva socionomutbildningens utformning och innehåll samt socialinstitutens ställning i förhållande till andra högre utbildningsanstalter.

En av de centrala punkterna i kommittébetänkandet är tanken att socialinstitutet skulle omvandlas till socialhögskolor. Därmed åsyftas en väsentlig förändring av institutets ställning i organisatoriskt avseende och en förskjutning i utbildningens uppläggning och utformning. I anslutning till 1955 års universitetsutrednings rekommendation att socialinstitutet och socionomutbildningen borde anknytas till universiteten och den samhällsvetenskapliga utbildningen uttalade jag i propositionen 1960:119 angående riktlinjer för utbyggnad av universitet och högskolor m. m., att socionomutbildningen liksom hittills borde vara en från universiteten fristående institututbildning. I direktiven till kommittén erinrade jag om detta uttalande men framhöll, att de sakkunniga borde pröva frågan huruvida utbildningen inom vissa ämnen lämpligen kunde mer

än som hittills skett anpassas till motsvarande utbildning vid humanistisk fakultet.

I just hithörande frågor, som rymmer spørsmålet om i vilken grad den nuvarande institututbildningen bör omvandlas till en mera universitetsmässig utbildning, ligger enligt min mening ett av de vanskligaste avvägningssproblemen. Det synes mig principiellt viktigt, att den karaktär av sammanhållen, mot vissa centrala fält inriktad yrkesutbildning, som nu präglar socionomutbildningen, inte går förlorad. Synpunkter av detta slag har också, såsom jag redovisat i det föregående, framkommit vid remissbehandlingen. Detta sätt att betrakta utbildningen bör enligt min mening vara grundläggande vid en bedömning av frågan om den lämpligaste utbildningsorganisationen.

Av vad jag här anfört rörande den sociala forskningens organisation och aspekterna på utbildningsfrågan bör det stå klart att jag inte redan i detta sammanhang anser mig böra taga ställning till frågorna om en omvandling av socialinstituten till socialhögskolor och en mera genomgripande förändring av utbildningens innehåll och uppläggning. Jag hyser emellertid ett starkt intresse för att dessa betydelsefulla frågor skall kunna slutligen prövas utan onödigt dröjsmål och avser därför att efter ytterligare överväganden återkomma till reformförslagen i dessa hänseenden snarast möjligt. Jag vill dock tillägga, att jag redan nu anser mig böra förorda vissa ändringar i institutens personalorganisation, vilka åsyftar en kvalitativ förbättring av undervisningen.

Frågan om en fortsatt ökning av utbildningskapaciteten är enligt min mening så angelägen att ställning till socionomutbildningskommitténs förslag i denna del bör tagas utan uppskov. Därför vill jag i det följande föreslå åtgärder för att ett ökat antal utbildningsplatser vid socialinstituten skall komma till stånd fr. o. m. instundande hösttermin. Jag avser också att nu framlägga förslag om ändrat huvudmannaskap för socionomutbildningen.

Den stora efterfrågan på socionomer har lett till en bristsituation, som enligt min mening delvis kan försvåra samhällets socialpolitiska reformarbete. Kommuner och andra arbetsgivare har i många fall haft vakantsatta tjänster eller anställt personal som saknat önskad utbildning. Det torde också ha förekommit att man avstått från att inrätta erforderliga tjänster i medvetande om att man inte kunnat påräkna kvalificerade sökande. En ytterligare ökning av antalet utbildningsplatser vid socialinstituten är därför nödvändig.

Socialinstitutens utbildningskapacitet har — såsom tidigare framhållits — ökat med sammanlagt över en tredjedel under de båda senaste läsåren. Kommittén har nu föreslagit en ytterligare ökning av utbildningskapaciteten — från 380 läsåret 1962/63 till 480 läsåret 1963/64. Samtidigt uttalar kommittén att en ytterligare ökning sannolikt kommer att bli erforderlig i framtiden.

Remissinstanserna tillstyrker genomgående kommitténs förslag i denna del. I flera yttranden uttalas, att de avsedda åtgärderna närmast bör betraktas som ett minimiprogram. För egen del finner jag en fortsatt utbyggnad av intagnings-

kapaciteten nödvändig. Bristen på socionomer synes ha skärpts under senare år och många tecken tyder på att efterfrågan på socionomer kommer att öka under de närmaste åren. Kommittén har i sitt betänkande anfört en rad omständigheter som talar för ett ökat behov av socionomer, bl. a. den inom socialvården pågående förskjutningen mot förebyggande åtgärder och utbyggnaden av rehabiliteringsverksamheten, upprustningen inom vårdområdena och kommunernas vidgade arbetsuppgifter och växande ekonomiska engagemang.

I några remissyttranden har uttalats, att frågan om spärrarnas borttagande till socionomutbildning så snart som möjligt bör aktualiseras. I dessa yttranden framhålls dels att arbetsmarknadsmässiga skäl talar för en sådan åtgärd, dels att socionomutbildningen härigenom skulle kunna bidra till att avlänka det befarade humanistöverskottet till områden, där användbarhet och placeringsmöjligheter synes bättre tillgodosedda.

I denna fråga vill jag först helt allmänt uttala, att en bestämd kapacitet i fråga om socionomutbildning i och för sig inte längre synes motiverad. Det är önskvärt att så många som möjligt av dem som avser att ägna sig åt arbete inom socialvård och förvaltning får tillfälle att genomgå kvalificerad fackutbildning, och dessutom synes socionomutbildning vara lämplig även för studerande som avser att söka sig till närliggande yrkesområden. Därför är enligt min mening ett i huvudsak fritt tillträde till socionomutbildning i princip att föredraga. Vissa svårigheter kan dock göra ett sådant system omöjligt att tillämpa för närvarande. Den praktiska utbildningen är en väsentlig del av socionomutbildningen. Om antalet studerande vid socialinstituten skulle avsevärt öka kan det med hänsyn till den snabba kapacitetsökningen under senare år bli svårt att skaffa erforderligt antal lämpliga praktikplatser och engagera lämpliga praktikhandledare.

Utbildningskapaciteten måste på grund härav tills vidare begränsas. Jag förordar därför att antalet utbildningsplatser för läsåret 1963/64 anges till ca 480, varav ca 150 vid institutet i Stockholm, ca 120 vid institutet i Göteborg, ca 120 vid institutet i Lund och ca 90 vid institutet i Umeå. Det bör ankomma på den i det följande föreslagna samarbetsnämnden att fastställa fördelningen av antalet utbildningsplatser på olika linjer. Jag vill endast uttala, att de nytillkomna platserna främst bör avse social linje, då bristen på arbetskraft med denna utbildning är mest markerad. Om det visar sig att inte alla utbildningsplatser på en linje kan besättas med kompetenta sökande, bör de lediga platserna såvitt möjligt utnyttjas genom utvidgad intagning på andra linjer.

Den föreslagna utbyggnaden synes nödvändiggöra vissa ändringar av institutens inträdesvillkor. Kommittén har föreslagit att kravet på fullgjord förpraktik avskaffas. Förpraktiken fyller enligt kommitténs mening i allmänhet inte de krav på orientering m. m. som man bör kunna ställa. Remissinstanserna har tillstyrkt kommittéförslaget på denna punkt eller lämnat det utan erinran. I flera yttranden understryks fördelarna med en sådan åtgärd.

I den kompletterande promemorian framhålls att kommitténs förslag rörande förpraktikens avskaffande sammanhänger med en omläggning av utbildningen och att det därför knappast synes lämpligt att förpraktiken vid i huvudsak oförändrade utbildningsförhållanden helt avskaffas. I promemorian betonas emellertid, att ett bestämt fasthållande vid gällande krav på ett års förpraktik vid den pågående snabba ökningen av antalet utbildningsplatser kan medföra svårigheter att rekrytera erforderligt antal kvalificerade sökande, och att det därför bör vara möjligt att inom den nuvarande utbildningens ram ge förpraktikkravet en mindre kategorisk utformning.

Jag ansluter mig till de synpunkter som anförts i den kompletterande promemorian. Flera vägande skäl kan anföras mot gällande inträdeskrav. Frågan om förpraktikens ställning har varit under diskussion även inom andra utbildningsgrenar, varvid dess värde ifrågasatts. Jag anser emellertid att frågan om förpraktikens avskaffande inte bör slutligt prövas i detta sammanhang men förordar att samarbetsnämnden får rätt att, då särskilda skäl föreligger, antaga elever, vilka inte fullgjort föreskriven förpraktik. Samarbetsnämnden bör därvid ha rätt att föreskriva en förlängning av studiepraktiken för vederbörande elev i enlighet med vad som föreslagits i den kompletterande promemorian. Det bör ankomma på nämnden att utfärda närmare bestämmelser i denna fråga.

Frågan om inträdesprovets omfattning har berörts av kommittén och av flera remissinstanser. Jag är emellertid inte beredd att i detta sammanhang föreslå några ändringar på denna punkt.

I överensstämmelse med vad som föreslagits av kommittén finner jag att det numera bör vara en uppgift för staten att helt taga ansvaret för en utbildning av förevarande karaktär. De nuvarande huvudmännen liksom på något undantag samtliga remissinstanser i övrigt har lämnat kommitténs förslag i detta hänseende utan erinran. Kostnaderna för socionomutbildningen bör sålunda helt bestridas av statsmedel och jag förordar att ett statligt huvudmannaskap inträder fr. o. m. den 1 juli 1963. Jag ansluter mig till de riktlinjer om förstataligandet som föreslagits i den kompletterande promemorian. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser som kan bli erforderliga i samband med förstataligandet. I detta sammanhang vill jag förorda, att instituten benämnas i överensstämmelse med vad som föreslagits i den kompletterande promemorian, vilket innebär endast den förändringen jämfört med nuvarande förhållanden, att sydsvenska socialinstitutet i fortsättningen bör betecknas socialinstitutet i Lund.

Socialinstitutet i Stockholm disponerar över ett omfattande bibliotek, socialvetenskapliga biblioteket. Detta bibliotek tillgodoser också de samhällsvetenskapliga institutionerna vid universitetet i Sockholm. Vid de andra instituten finns mindre bibliotek, främst för kurs- och referenslitteratur. I samband med institutens förstataligande bör nämnda boksamlingar och andra inventarier övergå

i statens ägo. Underhandskontakter med instituten har givit vid handen att institutens styrelser inte torde ha någon erinran mot en sådan åtgärd.

I detta sammanhang torde böra erinras om en fråga som berör socialinstitutet i Stockholm. I samband med uppförande av byggnaden Odengatan 61, som nu disponeras av socialinstitutet, socialvetenskapliga biblioteket och institutionen för nationalekonomi vid universitetet i Stockholm, lämnade centralförbundet för socialt arbete ett lån å 100 000 kr. till Stockholms högskola. Enligt avtal i samband med ombildning av Stockholms högskola till universitet har staten fr. o. m. den 1 juli 1960 övertagit betalningsansvaret för nämnda lån. Lånet är räntefritt och uppsägbart så länge byggnaden vid Odengatan 61 upplåts för socialinstitutet i Stockholm. I avtalet har förutsatts att centralförbundet beredes rum i anslutning till institutet. Frågan om detta lån aktualiseras genom att institutet i år flyttar till kvarteret Mimer i Vasastaden. Centralförbundet för socialt arbete har meddelat, att förbundet inte har någon erinran mot ett förstatligande av socialinstitutet i Stockholm, under förutsättning att förbundet liksom hittills erhåller lokalutrymme i anslutning till institutet. Förbundet förutsätter också att frågan om ränta och eventuell uppsägning av nämnda lån kan bli föremål för förhandlingar mellan staten och förbundet efter det att institutet avflyttar från Odengatan 61. Jag vill erinra om att Centralförbundet genom byggnadsstyrelsen beretts utrymme i den nya byggnaden.

I samband med ett förstatligande aktualiseras frågan om socialinstitutens förvaltningsmässiga ställning. Instituterna är nu fristående stiftelser under ledning av var sin styrelse. Någon särskild tillsynsmyndighet finns inte och inte heller något för instituten gemensamt organ.

I kommittébetänkandet — liksom i den kompletterande promemorian — föreslås att varje institut skall stå under ledning av en styrelse, förordnad av Kungl. Maj:t. Beträffande styrelsefrågan talar enligt min mening vissa skäl för att — i varje fall på längre sikt — någon form av gemensam ledning vore en ändamålsenlig lösning. Tills vidare synes det emellertid lämpligt att det vid varje institut finns en styrelse. Jag förordar därför att en sådan anordning kommer till stånd. Styrelserna bör ha den högsta uppsikten över undervisningen och den ekonomiska förvaltningen vid respektive institut. Varje styrelse bör bestå av högst nio av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter jämte institutets rektor. Styrelserna bör innefatta företrädare för bl. a. kommunförbunden, andra avnämmande och universitetet på orten. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser i hithörande frågor.

Jag anser att ett nära samarbete bör ske mellan instituten och förordar därför att en samarbetsnämnd inrättas med uppgift att befrämja en samordning av socialinstitutens verksamhet, bl. a. i frågor rörande studieplaner, utbildningskapacitet, fortbildning och anslagsäskanden. Nämnden bör även ha till uppgift att enligt de grunder som anges i institutens stadgar antaga studerande vid socialinstituterna. Samarbetsnämnden bör bestå av ordförande, förordnad av

Kungl. Maj:t för en tid av tre år, och av rektorerna vid instituten. I det följande beräknar jag medel för arvode åt särskild sekreterare åt samarbetsnämnden.

Jag behandlar här efter frågor om personalorganisation m. m. samt medelsbehov för nästa budgetår till de fyra socialinstituten.

För innevarande budgetår är statsbidraget till socialinstituten uppfört med sammanlagt 1 518 000 kr. Beloppet är fördelat med 546 000 kr. till socialinstitutet i Stockholm, 374 000 kr. till socialinstitutet i Göteborg, 351 000 kr. till sydsvenska socialinstitutet samt 247 000 kr. till socialinstitutet i Umeå. Härtill kommer kommunala bidrag om sammanlagt ca 180 000 kr. Bidrag av detta slag kommer vid bifall till mitt förslag om statligt huvudmannaskap att bortfalla fr. o. m. nästa budgetår.

Enligt gällande bestämmelser för statsbidrag till socialinstituten skall vid instituten fast anställda befattningshavare avlönas efter samma grunder, som enligt statens allmänna avlöningsreglemente gäller för närmast motsvarande statstjänstemän. Som statsbidragsvillkor har vidare uppställts, att beslut rörande löneställning för rektor, fast anställda lärare och övriga befattningshavare i högre lönegrad än A 8, liksom tillsättning av rektorsbefattning och fast lärarbefattning, skall underställas Kungl. Maj:t för prövning och fastställelse.

Omfattningen av nuvarande personalorganisation framgår av en sammanställning som jag återgivit i det föregående vid redovisningen av den kompletterande promemorian. I nämnda promemoria har vidare angivits bl. a. de personalförstärkningar som befunnits nödvändiga fr. o. m. nästa budgetår. Häri ingår förslag om personalökningar betingade dels av tidigare beslut om ökad elevintagning, dels av här framlagda förslag om ytterligare utbildningsplatser vid instituten fr. o. m. läsåret 1963/64.

Vid nuvarande socialinstitut åtnjuter rektor, utöver lön enligt lönegrad Bp 1, särskild avlöningsförstärkning med 1 380 kr. om året. Jag föreslår, att vid vart och ett av de fyra instituten fr. o. m. den 1 juli 1963 inrättas en tjänst som rektor i lönegrad Bp 1 med en avlöningsförstärkning av 2 760 kr. om året.

Som huvudlärare i teoretiska ämnen vid instituten fungerar nu lektorer med lön enligt lönegrad Ao 27. Undervisningen bestrides emellertid till större delen av timarvoderade lärare. Såväl i kommittébetänkandet som i den kompletterande promemorian har föreslagits en betydande ökning av antalet fasta lärartjänster. Vidare har föreslagits att lektoraten i Ao 27 omvandlas till universitetslektorat. En förstärkning av den fasta lärarpersonalen betraktas som nödvändig för att utbildningen skall få önskad stadga och kontinuitet samt för att instituten skall kunna rekrytera och behålla kvalificerade lärare. Samtliga de remissinstanser som berört denna fråga har med utgångspunkt i kommitténs organisationsförslag tillstyrkt ett inrättande av sådana tjänster.

För egen del finner jag starka skäl tala för att universitetslektorat bör finnas vid socialinstituten även vid utbildningsmässigt i övrigt oförändrade förhållanden. Det synes mig nämligen angeläget, att undervisningen vid instituten i största möjliga

utsträckning ombesörjes av fast anställda lärare med samma vetenskapliga och pedagogiska kompetens som gäller för universitetslektorer. Vidare är det — med hänsyn till svårigheterna att rekrytera kvalificerade lärare i samhällsvetenskapliga ämnen — enligt min mening viktigt, att det vid socialinstitutet finns lärartjänster med de avlöningsförmåner som gäller för motsvarande tjänster vid universitetet. Jag förordar därför att universitetslektorat i den omfattning, som följer av vad jag i det följande föreslår, inrättas vid institutet. Även i fråga om undervisningsskyldighet m. m. bör tillämpas samma regler som vid universitetet. För behörighet till tjänst som universitetslektor bör gälla att vederbörande avlagt disputationssamt styrkt sig äga pedagogisk skicklighet. Dispens från dessa behörighetsvillkor bör kunna meddelas av Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall.

Med anledning av vad som föreslagits i den kompletterande promemorian förordar jag, att fr. o. m. den 1 juli 1963 vid socialinstitutet inrättas tjänster som universitetslektor, nämligen i Stockholm fem tjänster, i Göteborg tre tjänster, i Lund fyra tjänster och i Umeå fyra tjänster. Dylik tjänst bör vara inrättad inom något av ämnesområdena statskunskap, nationalekonomi, socialpolitik, socialrätt, psykologi, sociologi, kommunal ekonomi och kommunal förvaltning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av styrelsen för vederbörande institut fastställa ämnesområde för respektive tjänst. Det i den kompletterande promemorian framförda förslaget om inrättande av en universitetslektorstjänst i social metodik och administration vid socialinstitutet i Stockholm anser jag mig inte kunna biträda. I stället bör en tjänst som lektor i Ae 25 inrättas vid nämnda institut. Jag återkommer senare till denna fråga.

Vid institutet i Stockholm, Göteborg och Lund är en lektor vid respektive institut förordnad som rektor. Rektorn vid institutet i Umeå är universitetslektor vid Stockholms universitet. Jag avser att, vid bifall till mitt förslag, i samband med ett inrättande av universitetslektorat vid socialinstitutet föreslå Kungl. Maj:t att utan ansökan förordna vederbörande rektorer i Stockholm, Göteborg, Lund och Umeå till innehavare av tjänst som universitetslektor vid respektive institut. Nu nämnda tjänster som universitetslektor bör icke få uppehållas så länge innehavarna är förordnade som rektorer.

Den praktiska utbildningen vid institutet ombesörjes av lektorer i lönegrad Ae 25 och av biträdande lektorer i lönegrad Ae 19. I överensstämmelse med vad som förordas i den kompletterande promemorian föreslår jag en viss förändring av nämnda befattningshavares arbetsuppgifter. Lektorerna i lönegrad Ae 25 bör sålunda i första hand svara för undervisning i social metodik och administration. För övriga uppgifter sammanhängande med den praktiska utbildningen bör inrättas tjänster som konsulent i Ae 21, vilka bör ersätta nuvarande tjänster som biträdande lektor. Jag föreslår, att fr. o. m. den 1 juli 1963 skall finnas inrättade följande lektorstjänster i Ae 25, nämligen tre vid socialinstitutet i Stockholm — av vilka en för undervisning i praktisk kommunal förvaltning och

två för undervisning i social metodik och administration — två vid vart och ett av instituten i Göteborg och Lund samt en vid institutet i Umeå, samtliga sistnämnda fem för undervisning i social metodik och administration. Vidare föreslår jag att fr. o. m. nämnda tidpunkt skall vid institutet i Stockholm inrättas två tjänster som konsulent i Ae 21 samt vid vart och ett av de övriga instituten en dylik tjänst. I den kompletterande promemorian har vidare föreslagits att medel beräknas för assistenthjälp. Jag biträder detta förslag och beräknar för allmänt institutionsarbete medel till arvoden av sammanlagt 40 000 kr., fördelade med 15 000 kr. för institutet i Stockholm, 10 000 kr. för vart och ett av instituten i Göteborg och Lund samt 5 000 kr. för institutet i Umeå.

Resterande undervisning — uppskattningsvis 800 timmar vid institutet i Stockholm, 1 300 timmar vid institutet i Göteborg, 800 timmar vid institutet i Lund och 400 timmar vid institutet i Umeå — i såväl teoretiska som praktiska ämnen bör meddelas av timarvoderade lärare av olika slag. Beträffande grunderna för beräkning av undervisnings- och examinationsarvoden ansluter jag mig till vad som förordats i den kompletterande promemorian. För ifrågasvarande arvoden m. m. beräknar jag medel med sammanlagt 305 000 kr., fördelade med 75 000 kr. för stockholmsinstitutet, 105 000 kr. för göteborgsinstitutet, 81 000 kr. för lundainstitutet och 44 000 kr. för umeåinstitutet.

För verksamheten vid socialvetenskapliga biblioteket i Stockholm finns särskild personal. Jag förordar — i överensstämmelse med vad som föreslagits i den kompletterande promemorian — att, i stället för nuvarande tjänst som bibliotekarie i Ae 23, fr. o. m. den 1 juli 1963 inrättas en tjänst som förste bibliotekarie i Ae 27.

Den i den kompletterande promemorian föreslagna biträdesorganisationen för bibliotek, administration m. m. finner jag väl avvägd; dock bör de vid instituten i Göteborg, Lund och Umeå föreslagna tjänsterna som kontorsskrivare utbytas mot tjänster som assistent i Ae 15. Jag beräknar därför medel för de i promemorian föreslagna tjänsterna. De framlagda förslagen till lönegradsplacering av tjänster har lämnats utan erinran av vederbörande personalorganisationer.

Beträffande övriga i promemorian redovisade medelsberäkningar har jag intet att erinra.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit bör på personalförteckning dels under ett förslagsanslag, benämnt Socialinstitutet i Stockholm: Avlöningar, uppföras följande tjänster, nämligen en som rektor i Bp 1, fem som universitetslektor i Ao 27, tre som lektor i Ae 25 och två som konsulent i Ae 21, dels under ett förslagsanslag, benämnt Socialinstitutet i Göteborg: Avlöningar, uppföras följande tjänster, nämligen en som rektor i Bp 1, tre som universitetslektor i Ao 27, två som lektor i Ae 25 och en som konsulent i Ae 21, dels under ett förslagsanslag, benämnt Socialinstitutet i Lund: Avlöningar, uppföras följande tjänster, nämligen en som rektor i Bp 1, fyra som universitetslektor i Ao 27, två som lektor i Ae 25 och en som konsulent i Ae 21, dels också under ett förslagsanslag,

benämnt Socialinstitutet i Umeå: Avlöningar, uppföras följande tjänster, nämligen en som rektor i Bp 1, fyra som universitetslektor i Ao 27, en som lektor i Ae 25 och en som konsulent i Ae 21.

En universitetslektorstjänst vid vart och ett av instituten bör icke få uppehållas så länge innehavaren är förordnad som rektor.

Jag avser att, vid bifall till här framlagda förslag, sedermera föreslå Kungl. Maj:t, att rektorer, fast anställda lärare och övriga fast anställda befattningshavare vid nuvarande socialinstitut utan ledigförklarande skall förordnas på motsvarande, likvärdig eller i förekommande fall högre tjänst vid de statliga socialinstituten; dock bör de av mig förordade reglerna rörande behörighet därvid iakttagas.

Med hänsyn till bl. a. att jag här förordat en förhållandevis snabb utbyggnad av socialinstituten synes det mig angeläget att möjlighet föreligger att, såvitt gäller lärarorganisationen, övergångsvis vidtaga särskilda anordningar. Det bör därför ankomma på Kungl. Maj:t att — om så visar sig erforderligt — efter förslag av vederbörande instituts styrelse medgiva avvikelser från den av mig förut förordade lärarorganisationen, allt inom ramen för de medel, som anvisas för ändamålet.

För nästa budgetår beräknar jag det totala medelsbehovet för avlöningar till socialinstituten till 2 022 000 kr. För vart och ett av instituten bör fastställas avlöningsstater, fördelade på olika poster.

Vidare bör för nästa budgetår för vart och ett av socialinstituten anvisas ett särskilt förslagsanslag till omkostnader. De beräkningar för respektive institut som redovisas i den kompletterande promemorian har inte givit mig anledning till erinran. Jag förordar sålunda att till omkostnader vid socialinstituten anvisas sammanlagt 388 000 kr.

Jämfört med bidragsanslaget till socialinstituten innevarande budgetår, 1 518 000 kr., medför de av mig här framlagda förslagen en ökning av statens kostnader med 892 000 kr.

Vid bifall till vad jag förordat i det föregående torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder som erfordras, för att den föreslagna verksamheten skall kunna starta fr. o. m. läsåret 1963/64. Bl. a. bör uppdragas åt byggnadsstyrelsen att fullfölja planerade åtgärder för anskaffande av lokaler för de föreslagna socialinstituten. Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att statens åtaganden beträffande kostnaderna för lokaler innebär en reell anslagsförstärkning utöver den som framgår av nyss anförda riksstats-siffror.

Direktionen för Svenska diakonsällskapet har i särskild skrift hemställt om ett anslag till avlöningar av 159 000 kr. för socialutbildningen vid Svenska diakonskolan — Sköndalsinstitutet — budgetåret 1963/64. Med anledning härav vill jag understryka, att den av mig här föreslagna förstärkningen av utbild-

ningsorganisationen vid socialinstitutet torde medföra, att rådande skillnader mellan utbildningen vid dessa institut och Svenska diakonskolan i viss mån kommer att förstärkas. Jag vill också tillägga att det, med hänsyn till vad jag tidigare anfört om min avsikt att ytterligare överväga frågor rörande den sociala forskningens organisation och därmed sammanhängande utbildningsorganisatoriska frågor, ter sig mindre lämpligt att i detta sammanhang pröva frågan om bidrag till Svenska diakonskolan.

För fortbildningsverksamhet är under riksstatens åttonde huvudtitel för innevarande budgetår uppfört ett reservationsanslag av 42 000 kr. till kurser för fortsatt utbildning av befattningshavare i kommunal och social tjänst. Från detta anslag bestrides kostnader för anordnande av mentalhygienisk kurs vid socialinstitutet i Stockholm samt för vissa kortare fortbildningskurser m. m. I överensstämmelse med vad som föreslagits i den kompletterande promemorian förordar jag att för budgetåret 1963/64 under den ändrade rubriken Fortbildning av socionomer m. m. uppföres ett reservationsanslag av 55 000 kr. Mitt förslag innebär sålunda en anslagshöjning med 13 000 kr. Vid utgången av innevarande budgetår befintlig behållning på det nuvarande anslaget bör överföras till det nya anslaget.

III. Hemställan

Under återopande av vad jag anfört och förordat i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. a) besluta, att i Stockholm skall den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Stockholm;

b) besluta, att i Göteborg skall den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Göteborg;

c) besluta, att i Lund skall den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Lund;

d) besluta, att i Umeå skall den 1 juli 1963 inrättas en statlig läroanstalt för socionomutbildning, benämnd socialinstitutet i Umeå;

II. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

b) godkänna följande avlöningsstat för socialinstitutet i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> .	169 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	8 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	208 000
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal .	152 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	173 800
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	6 000
6. Huvudmansavgifter, <i>förslagsvis</i>	22 000
	Summa kr. 739 000

c) till *Socialinstitutet i Stockholm*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 739 000 kr.;

d) till *Socialinstitutet i Stockholm*: *Omkostnader* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 108 000 kr.;

III. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Göteborg, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

b) godkänna följande avlöningsstat för socialinstitutet i Göteborg, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> .	105 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	185 000
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal .	56 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	90 600
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	3 000
6. Huvudmansavgifter, <i>förslagsvis</i>	12 000
	Summa kr. 455 000

c) till *Socialinstitutet i Göteborg*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 455 000 kr.;

d) till *Socialinstitutet i Göteborg*: *Omkostnader* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 81 000 kr.;

IV. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Lund, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

b) godkänna följande avlöningsstat för socialinstitutet i Lund, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> .	134 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	160 000
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal .	56 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	100 600
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	3 000
6. Huvudmansavgifter, <i>förslagsvis</i>	12 000
Summa kr. 469 000	

c) till *Socialinstitutet i Lund: Avlöningar* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 469 000 kr.;

d) till *Socialinstitutet i Lund: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 91 000 kr.;

V. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för socialinstitutet i Umeå, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

b) godkänna följande avlöningsstat för socialinstitutet i Umeå, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> .	132 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	92 000
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal .	41 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	80 600
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	3 000
6. Huvudmansavgifter, <i>förslagsvis</i>	7 000
Summa kr. 359 000	

Kungl. Maj:ts proposition nr 79 år 1963

c) till *Socialinstitutet i Umeå: Avlöningar* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 359 000 kr.;

d) till *Socialinstitutet i Umeå: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 108 000 kr.;

VI. till *Fortbildning av socionomer m.m.* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar **Hans Maj:t Konungen** att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Åsa Teorell

I N N E H Å L L

	Sid.
I. Inledning	2
II. Föreliggande förslag m. m. rörande socionomutbildningen	4
A. Kommitténs förslag	4
B. Yttranden	9
C. Den kompletterande promemorian	18
D. Departementschefen	25
III. Hemställan	37
